

Woord vooraf

Geachte Lezers,

U zult zich misschien afvragen waarom wij uitgerekend in de zomermaanden met uw REENGENOTEN - het vijftiende ! - voor de dag komen. Dat doen wij natuurlijk niet opzettelijk : u zult wel begrijpen dat de eindredactie doorgaans tot de vakantieperiode van uw dienaar dient te worden uitgesteld. Als vergoeding van deze ongeregelde "timing" had ik u wat meer leesstof kunnen aanbieden. Helaas, bij de nummering van de bladzijden heb ik willens nillens enkele artikeltjes moeten weglaten. Voor onze penningmeester betekent "uitgeven" immers iets anders dan voor mezelf. En dat is maar goed ook !

Ongetwijfeld hebt u het al gezien : Printer en Computer hebben het typografisch uitzicht van uw REENGENOTEN danig veranderd. Beide nieuwe medewerkers hebben nog wat aanpassingsproblemen, maar zij verdienen ons vertrouwen. Ook inhoudelijk is er vernieuwing. Met een paar eenvoudige series over zelfgemaakt speelgoed en grappige estafetten willen wij de medewerking van lezers en sympathisanten nog wat stimuleren. Het gevolg hiervan is, dat ons gekende "wordt voortgezet" een uiterst elastisch begrip dreigt te worden. Daarom ook zelfs geen KORT BERICHT over :

- de verkiezing van Reengenoten André Claes en Johan Corstjens in de gemeenteraad;
- de benoeming van ex-Reengenoot Jos Berben tot gemeentesecretaris;
- de gouvvergadering van de Limburgse heemkringen in zaal Martinus met verkiezing van de Zutendaalse burgemeester Jef Remans tot nieuwe voorzitter in opvolging van E.P. Alex Coenen;
- de naderende opening van een archeologisch museum in Gruitrode;
- de nieuwe toekomst van de Dorpermolen;
- de herbestemming van het oude kerkhof;
- het eeuwfeest van Betje Plessers;
- het Gouden Priesterjubileum van E.P. Kamiel Plessers;
- en nog zoveel meer.

Zoals b.v. 70 JAAR RIJKSWACHT IN MEEUWEN, waarvoor ik op de allerlaatste bladzijde nog even uw aandacht vraag.

Veel leesgenot en tot ziens !

J. BOSMANS

Van horen zeggen

Effe nao d'n twièden uúrloch, wiej 't verveer mèt kar en pèert vèel minse te lansem mié góng, staak Geliejóm zaliger zich èin zelfmakerse kammejenèt inèin. Het vèerste stèk waas van èin luksevetuùr, tot zjustekes verbiej de diér, buù et kammejenèt begos te wère. Dao stone achter opziej van wèers-kante twié arige rùutekes in : persies twié harte mètte buùvekant tiégenèin. Het waas e medèl det nòch nuùts neme gezién háuw, want zuù bolden er ziéker mer èinen oppen hiéle wèrelt : 'ne GT (Geliejóm Transport).

Wat dèè Geliejóm dao allemaol ni mèt verveert hèèt, det kan gèine mins vertèlle. Es er van Hasselt mert trèichkwaam, viér mer eet te neme, dan waas er zuù zwaor gelaje det er in Huitele aan èine kaffee, bieJ Zjaak Hel mèin ich, zuùmèr van alèin stilvool. Zuù hèit waas z'ne metèur, det Geliejóm 'n oor mees binne blieve viér aaf te kele.

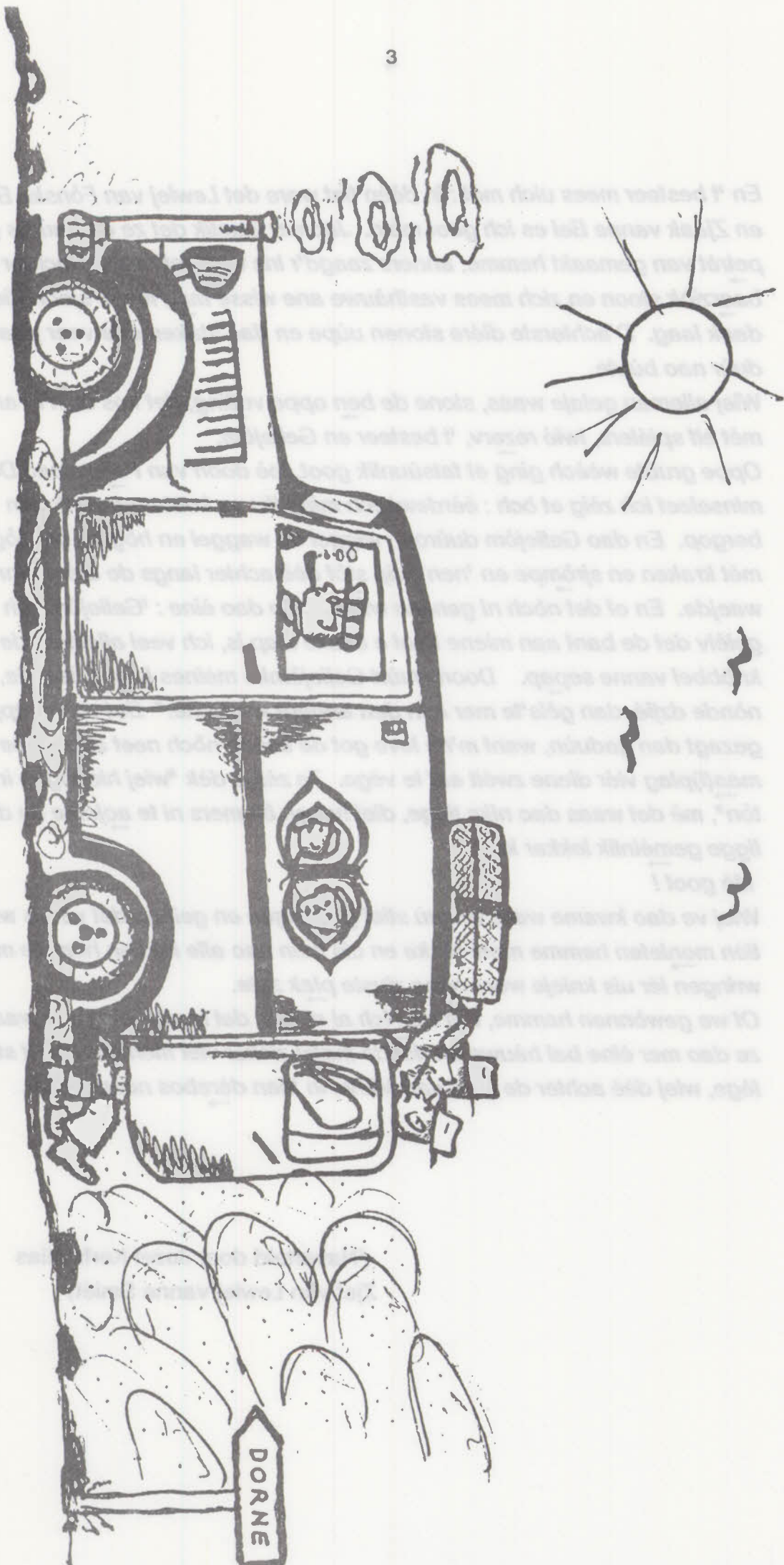
Vèèrin zate sòms 'n paar begiene, mèt twièjen op èine stool en eder e kint vanne sjaol oppe sjuùt.

Achterin waas et kèrmis : 'n paar bore mèt e stèk of tién bagge en dao sòms nòch e kalf bieJ; d'n dèksten tiet uich nòch wat wiever mèt jing, dieJ nao 't Paterke gewèest ware viér de kiekhoost of de stiepe. De jing meesten oppe hinnekèrv zitte en jriévdè sòms nòch heller es de bagge. Viér ze hinne mònt te doon háuwe, krège dieJ e stèk zeethuit viér op te zabbere.

DaobieJ mees Geliejóm uich noch pekskes mètbtinge viér minse van Miève dieJ mètte veloo oppe mert ware en dieJ sòms zwaor getieg gekocht háuwe det ze oppe veloo ni koste laje.

De vijfdegewèèk waas nòch ni uùtgevónne en Geliejóm wèrkde 's zónnigs uich, es der det wèrke kònt hèite : dan mook er van z'n kammejenèt èin bus viér de voetballers vanne twiède ploog van Miéven in te laje es dieJ bùute Miève meeste.

Zuù meeste dieJ ins 'ne kiér nao Dère. Ich zeen ze ter nòch in krùupe, want instappe det ging ni : Krist van Es, Zjef en Ties van Bette, Bèèr van Hem vanne Sjriejer, Nol Stelt, Staaf Vèèskes, Lóm vanne Sjoonmaker, Zjef van Bère, dieJ vanne Smiét, Zjaak Pùus en nòch 'n paar anner

En 't besteer mees uich mèt : in dèèn tiet ware det Lewiej van Fónske Bùutse en Zjaak vanne Bel es ich goot mèin. Jaomer èigelik det ze dao nuùts gèi petrèt van gemaakt hemme, anners zaagd'r ins wiej het besteer achter oppe baar^zjòk stoon en zich mees vasthàuwe ane wisse man mette sjoon diej opt daak laag. D'achterste dière stonen uùpe en dao staken drie veer paar bèin duùr nao bùute.

Wiej alleman gelaje waas, stone de ben oppe velling; det kos uich ni anners mèt èlf spièlers, twié rezerv, 't besteer en Geliejóm.

Oppe gruùte wèèch ging et fatsuunlik goot, mè doon van Potere nao Dère, minseleef ich zèig et óch : èèrdewèèch mèt niks es kuùter en zónke en bergop. En dao Geliejóm duùrop : wiggel de waggel en hòggel de zjòggel, mèt kraken en sjròmpe en 'nen huip stóf dèè achter langs de dière binne-waejde. En of det nòch ni genòch waas, reep dao èine : 'Geliejóm, ich gelèiv det de bant aan miene kant e bitske slap is, ich veel allekière de knóbbel vanne sepap. Doon wuùrt Geliejómke mèines kaot : "Nónde, nónde dzjié, dan gèis'te mer aan den andere kant zitte." Det waas rapper gezagt dan geduùn, want m'ne leve got de kosde nòch neet aan diene maa(l)plag viér diene zwèit aaf te vège. Ze zèige dèk "wiej hiéringen in 'n tòn", mè det waas dao niks tiége, diej hoven ómmers ni te aojeme en diej ligge gemèinlik lekker keel.

Mè goot !

Wiej ve dao kwame ware ve zuù stief gehangen en gelège det ve uis waal tién menjeten hemme mote rèkke en uis bèin nao alle kanten hemme mote wringen iér uis knieje weer oppe zjuste plak zate.

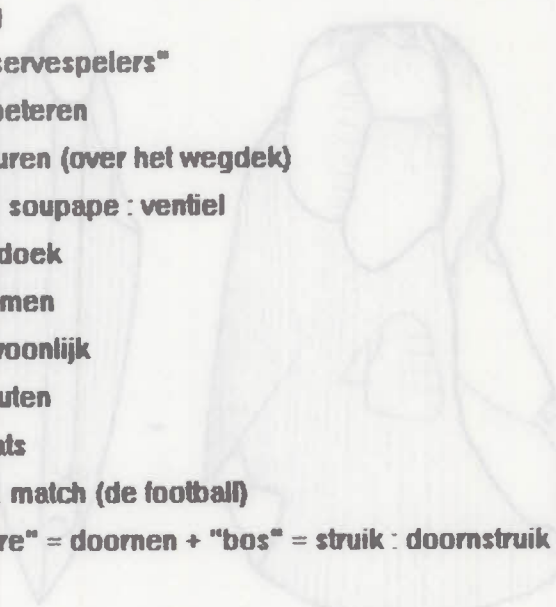
Of we gewónnen hemme, det wèit ich al ni mié, det is uich èins, mè waal det ze dao mer èine bal hàuwe en det de matsj zièker vief menjeten hèèt stilgelège, wiej dèè achter de gool van Miève in 'nen dèrebos nèèrkwaam.

(Naverteld door Jozef Kerfs alias
Zjef van Lewiej vanne Smiét)

WOORDVERKLARING

Vondst

→ wiej	:	toen, wanneer
lansem	:	langzaam,
kammejenèt	:	Fra. camionette
luksvetuür	:	Fra. voiture de luxe
arige	:	eigenaardige
medèl	:	model
merl	:	markt
Huitele	:	Houthalen
zuùmèr	:	zomaar
metèur	:	Fra. moteur
kiekhoost	:	kinkhoest
stiepe	:	stuipen
Dère	:	Dome
petrèt	:	portret
baarzjök	:	Fra. pare-chocks = bumper
man	:	mand
ben	:	banden
velling	:	velg
rezerv	:	"reservespelers"
Potere	:	Opoeteren
sjrömpe	:	schuren (over het wegdek)
sepap	:	Fra. soupape : ventiel
maalplag	:	zakdoek
aojeme	:	ademen
gemèinlik	:	gewoonlijk
meniete	:	minuten
plak	:	plaats
matsj	:	Fra. match (de football)
dèrebos	:	"dère" = doornen + "bos" = struik : doornstruik

Vondst

EEN PREHISTORISCHE GEPOLIJSTE BIJL VAN HET KATTEVIN (MEEUWEN-GRUITRODE)

Een bezoek aan de tentoonstelling "POTTEN KIJKEN" (1) - een (terug)blik op het archeologisch onderzoek in Meeuwen-Gruitrode - was voor de heer Albert Gevens (Eksel) de aanleiding om tijdens zijn veelvuldige natuurwandelingen op het schietveld te Meeuwen niet alleen de fauna en flora maar ook de bodem eens wat nauwkeuriger te observeren.

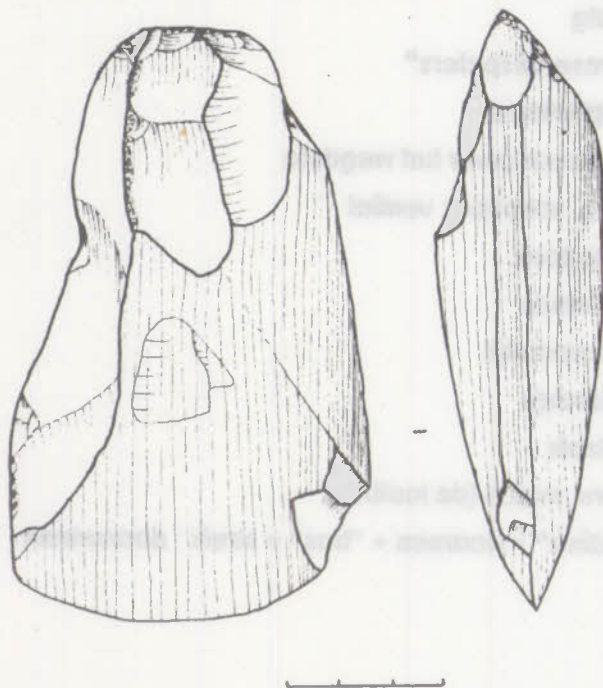
En met succes !

Op 29 mei 1988 vond hij op een vers geploegde akker iets ten noorden van het Kattevin (Grote Heide of Donderslagse Heide) een groot fragment van een gepolijste bijl. Het artefact° (zie tekeningen) is vervaardigd uit grijze, tamelijk grofkorrelige silex met kleine, grijze increties°. De ribben zijn slechts licht gefacetteerd°, de doorsnede is praktisch ovaal. Het staartgedeelte en één rib werden - waarschijnlijk na beschadiging - bekapst en plaatselijk licht gebouchardeerd°.

Naast of nabij deze bijl trof de heer Gevens geen andere vondsten meer aan.

Dergelijke vondsten worden traditioneel in het Midden- of Laatneolithicum (4200-2200 v.Chr.) geplaatst, doch ze komen ook tijdens de Bronstijd (2200-700 v.Chr.) nog voor. Over het algemeen werden deze bijlen in een houten of hertshoornen steel gehecht.

Uit de onmiddellijke omgeving van dit site kennen we verscheidene vondsten, o.a. een Middenpaleolithische vuistbijl (80.000-30.000 v.Chr.) die op de plaats Steenvan gevonden werd (SMITS, 1954) (2).

Guido Creemers
(met dank aan de Heer Albert Gevens
voor de vondstmelding)

(1) CREEMERS, G., e.a. 1987, "Potten kijken ... Een blik op het archeologisch onderzoek in Meeuwen-Gruitrode, tentoonstellingscatalogus.

(2) SMITS, G., 1954, Voorhistorische vondsten (VII), Oude Land van Loon, 9 : 54-55.

De eerste mensen in de streek van Meeuwen

V. DE HALLSTATTPERIODE OF VROEGE IJZERTIJD (700-450 v.C.)

De IJzertijd valt volledig binnen het Subatlanticum (850 v.C.-tegenwoordig), een klimaatfase waarin het iets kouder is dan in de voorgaande periode. In de wouden staan nu ook heel wat beuken. Voor het eerst verschijnt de haagbeuk. Het bos (eik en els) wordt steeds meer gerooid door de mens : hierdoor ontstaan er veel zandverstuivingen, terwijl de heide nog verder uitbreiding neemt.

Via Centraal-Europa leert men hier rond 700 v.C. het ijzer kennen. Voor onze streken moet de opkomst ervan grote gevolgen hebben gehad. Ijzer is immers eenvoudig te bewerken en kan bovendien in ons land (Zuid-België moerasijzererts in de Kempen) gewonnen worden.

De teelt van bedekte gerst in plaats van naakte gerst geeft heel wat meer opbrengst dan voorheen en de akkerbouw gebeurt nu ook systematischer. Vanaf de IJzertijd kent men ook het gebruik van beschoeide waterputten, waardoor de mens niet meer afhankelijk is van open water om een woonplaats te kiezen.

In Centraal-Europa wordt de Urnenveldbevolking al vlug opgevolgd door de Hallstattlieden; het zijn krijgers die door zouthandel vanuit het Oostenrijkse Salzkammergut (met o.a. de gemeente Hallstatt) en door de gunstige ligging op de verbindingswegen met de mediterrane wereld (voornamelijk Italië) een stevige machtspositie verworven hebben. Het zijn ook deze mensen die via het oosten kennis maken met een nieuwe grondstof : het ijzer.

Langs de Rijnvallei zakken groepen van deze Hallstattlieden naar Noordwest-Europa af en vestigen zich temidden van de lokale bevolking. Aan de hand van de bewapening die we in hun graven terug vinden blijkt dat deze groepen ruiters - daarop wijst het paardetuig in hun graven - niet altijd met vreedzame bedoelingen kwamen.

Voor het eerst maken we kennis met het fenomeen "vorstengraven" : het zijn graven met uitzonderlijk rijke bijgiften, vaak afkomstig van Noord-Italië, Oostenrijk of Zuid-Duitsland. Zo kennen we o.a. de vorstengraven van Wijchen, Oss, Baarlo en Meerlo (Ned.) die tijdens de Hallstattperiode aangelegd werden. Van Belgisch-Limburg kennen we dan nog het vorstengraf van Eigenbilzen en de 3 adelsgraven van Wijshagen-Rieten (gemeente Meeuwen-Gruitrode). Die Belgische graven horen eerder in de Keltische invloedssfeer thuis (zie hierover een volgende bijdrage). Over de status van deze welstellende overledenen is reeds heel wat gediscussieerd. In Zuid-Duitsland, Noord-Frankrijk, ... was het de gewoonte om boven de lijkbegroefing - meestal samen met een strijdwagen en een aantal bronzen of ijzeren en soms gouden voorwerpen - een hoge grafheuvel op te werpen, terwijl de autochtone bevolking gewoon gecremeerd en in vlakgraven bijgezet werd. Er is hier dus een opvallend verschil in het grafceremonieel voor overleden "rijke indringers" en "arme autochtonen".

In onze streken daarentegen werd de rijke overledene zoals de autochtone bevolking gecremeerd : een reden voor de meeste onderzoekers om te veronderstellen dat deze adelsgraven aangelegd werden ter ere van een lokaal stamhoofd, dat evenwel uitgebreide (handels- ?) contacten met meer zuidelijke gebieden onderhield.

De uitbreiding van de heide in deze periode veroorzaakt een merkelijke uitloging en verarming van de zandgronden; voor de Ijzertijdmens is het dan ook van levensbelang een systeem uit te dokteren waardoor de grond verbeterd of ten minste in evenwicht gehouden kan worden.

Al snel verschijnen er van Engeland tot Denemarken netvormige akkercomplexen - de zgn. "Celtic Fields" - die met luchtfotografie kunnen opgespoord worden. In België werden ze in Kaulille, Grote-Brogel, Meeuwen (Gielisheide) en Gruitrode (Ophovenerheide en Muisvennerheide) ontdekt (fig. 1). Celtic Fields zijn op mekaar aansluitende akkertjes van 40 X 40 m, van mekaar gescheiden door heggen die op lage walletjes stonden. Het landbouwbedrijf in deze periode was duidelijk veel beter georganiseerd dan voorheen. Het meerslagstelsel en de windsingels (heggen) ter voorkoming van zandverstuiving, het gebruik van humus voor bemesting, spiekertjes met grotere en langdurige opslagcapaciteit van graan, beschoeide waterputten, het verbouwen van nieuwe gewassen (bedekte gerst) met grotere opbrengsten, enz. waren allemaal aanpassingen die zorgden voor een grotere "bestaanszekerheid" van de Ijzertijdmens.

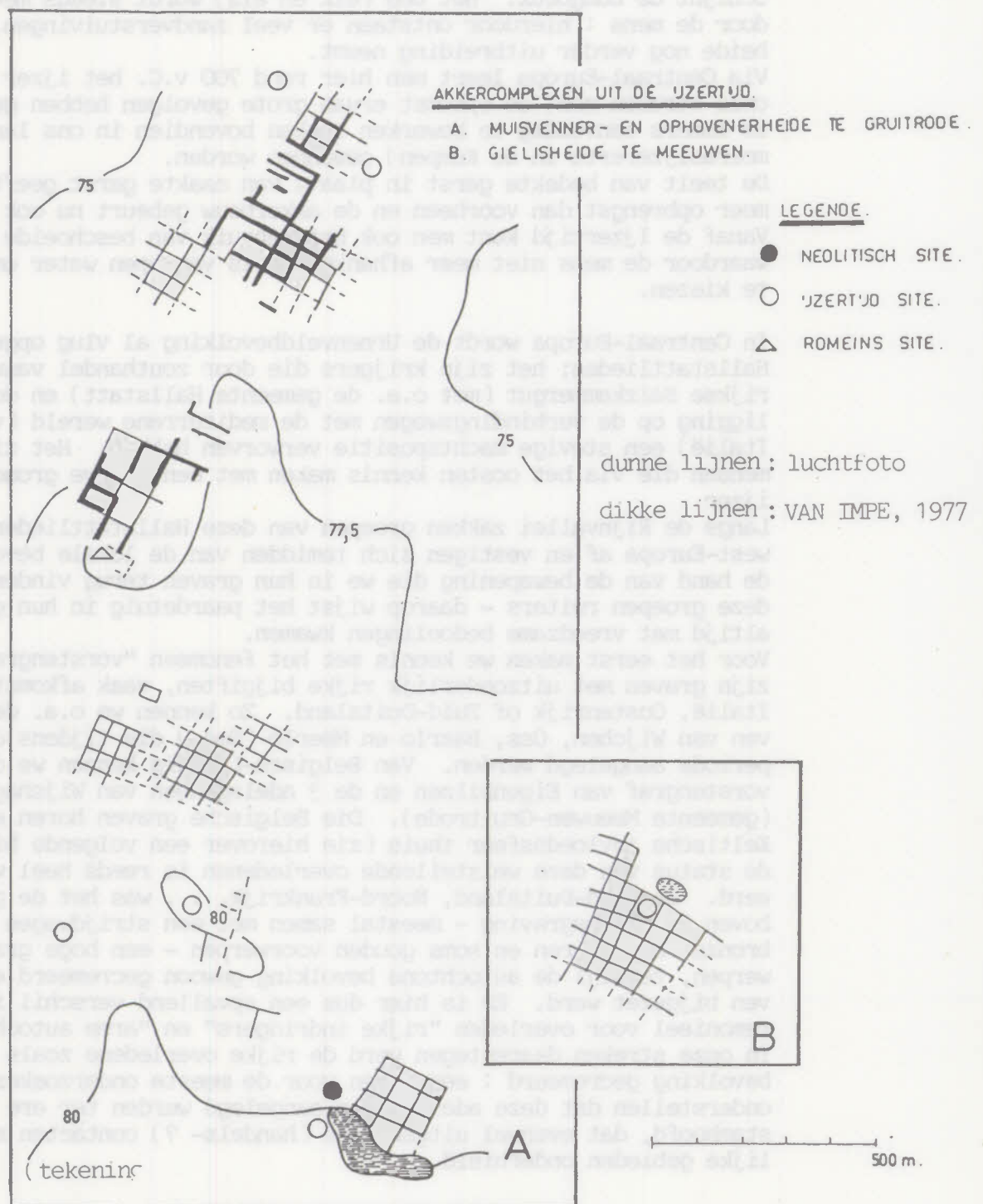

Fig. 1

Uit opbrengstberekeningen voor dergelijk akkerland kunnen we afleiden dat een huishouden van 6 personen over + 100 veldjes moest kunnen beschikken om aan voldoende voedsel te komen. Jaarlijks werden + 25 veldjes met gewassen bebouwd, de overige lagen braak en dienden voor beweiding.

Dank zij het nederzettingsonderzoek in Zuid-Nederland - o.a. Haps, Son en Breugel (Noord-Brabant) - en België - o.a. Donk en Rekem - weten we al wat meer over het boerenbedrijf in de IJzertijd. De rechthoekige boerderijen waren kleiner dan tijdens de Bronstijd en hadden twee ingangen in het midden van de lange zijden (fig. 2). Aan de ene zijde woonde de boerenfamilie en daar lag ook de haardplaats. Aan de andere zijde stond het vee. Rond de boerderijen lagen graanspiekertjes en kuilen die als graansilo's gebruikt werden. De verkoelde graankorrels die erin gevonden werden verschaften ons informatie over de gewassen die toen werden verbouwd : hoofdzakelijk emmertarwe en (bedekte) gerst, in mindere mate éénkoorn en haver.

Ook te Meeuwen-Grutrode waren in deze periode ettelijke nederzettingen. In enkele afvalkuilen van het site Meeuwen-Aan de Heide 1 vonden we twee weefgewichtjes, een aanduiding voor het economisch belang van de textielnijverheid en de daarmee verbonden schapenteelt op de uitgestrekte heidevelden.

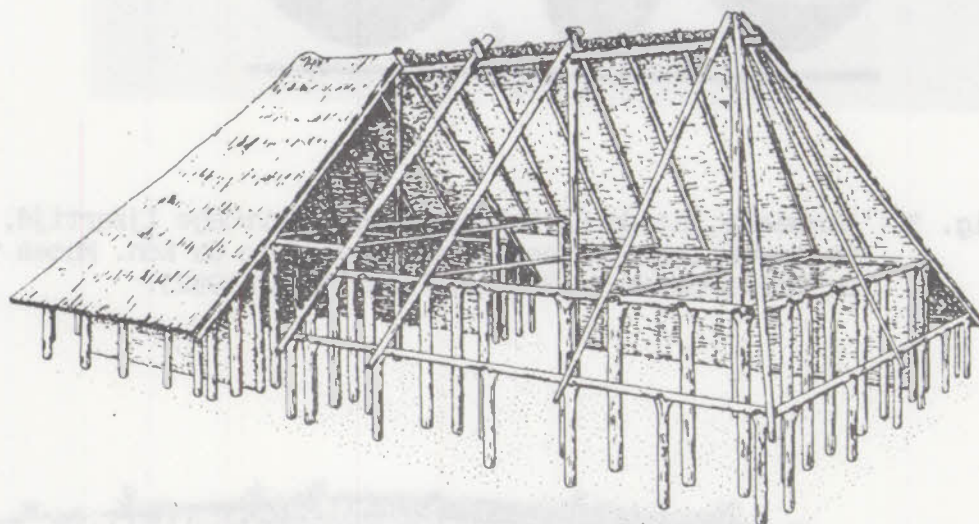

Fig. 2 : Reconstructie van een huis uit de IJzertijd (naar VERWERS, 1975).

Van Meeuwen-Gruitrode kennen we ook een aantal grafvelden waarvan de meeste traditioneel in de Hallstattperiode gesitueerd worden (fig. 3). Omdat het hier grotendeels opgravingen van de 19e eeuw betreft die slechts op rudimentaire wijze gepubliceerd werden, hebben we hieromtrent geen volstrekte zekerheid. De grafvelden die we van Meeuwen-Gruitrode kennen zijn : Perriten, Luythegge (Meeuwen), De Bunders (Ellikom), Rieten, Soetebeek (Wijshagen) en Donderslag (Gruitrode). Te Perriten werden indertijd meerdere grafheuvels en vlakgraven opengegraven (fig. 4)

In de Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel worden hievan enkele urnen bewaard. Van het grafveld Luythegge weten we dat er een ring uit electron (een legering van zilver en goud) samen met aardewerk gevonden werd. Van andere opgravingen in de Belgische Kempen weten we dat de mensen hier in de Vroege Ijzertijd nog steeds in de traditie van de Urnenveldlieden begraven werden. De kringgreppels rond de grafheuvels krijgen een opening in het zuiden of het oosten (de kant van de rijzende zon) en er verschijnen andere aardewerkvormen dan in de Bronstijd. De hoekige, biconische vormen verdwijnen en de urnen krijgen vaak een uitstaande rand (Schrägrandurnen) of zijn min of meer emmervormig met vingerafdrukken op de rand (Harpstedurnen).

Het lijkt er dus op dat de Hallstattlieden de levenswijze van de inheemse bevolking op de Kempense zandgronden in geringe mate beïnvloed hebben.

(wordt voortgezet)

Guido Creemers (Prov. Gall-Romeins Museum, Tongeren)

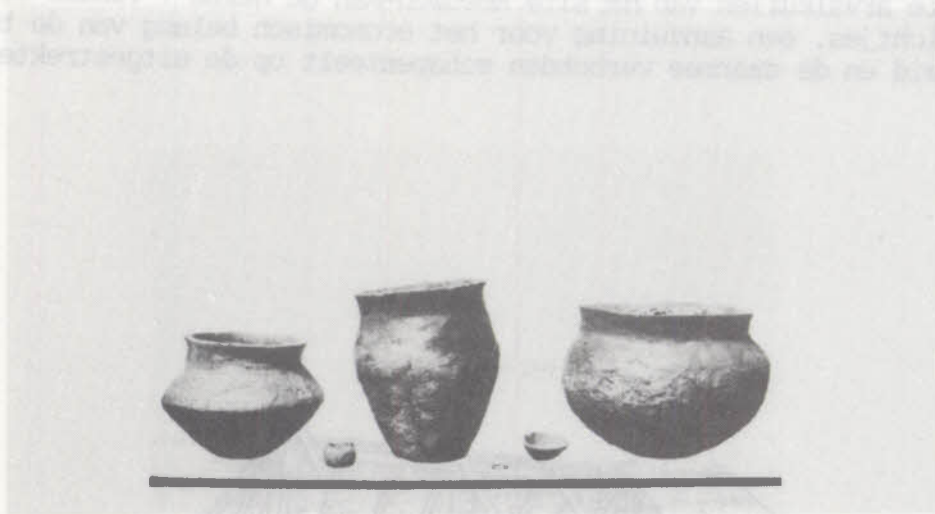

Fig. 3 : Aardewerk uit de Hallstattperiode of Vroege Ijzertijd, opgegraven in de 19e eeuw te Meeuwen en bewaard in de Kon. Musea voor Kunst en Geschiedenis te Brussel (naar MAES, 1952).

Fig. 4 : Doorsnede van een grafheuvel op de "Perriten" te Meeuwen. De urne werd op de bodem geplaatst (naar DENS, 1897).

BEKNOPTE BIBLIOGRAFIE

BAUWENS-LESENNE, M., 1968, Bibliografisch repertorium van de Oudheidkundige vondsten in Limburg, behoudens Tongeren-Koninksem (vanaf de vroegste tijden tot de Noormannen), Bibliografische repertoria, 8, Brussel.

BLOEMERS, J.H.F., LOUWE-KOOIJMANS, L.P., SARFATIJ, H., 1981, Verleden land, Archeologische opgravingen in Nederland, Amsterdam.

CREEMERS, G., KNEVELS, N., 1986, Verslag van de archeologische vondstenkartering te Meeuwen-Gruitrode 1984-1985, De Reengenenoten, 6, 2 : 80-87.

CREEMERS, G., e.a., 1987, "Potten kijken". Een blik op het archeologisch onderzoek te Meeuwen-Gruitrode, tentoonstellingscatalogus.

DE LAET, S.J., 1979, Prehistorische culturen in het zuiden der lage landen, WeHeren.

DENS, CH., 1897, Etude sur les tombelles de la Campine, Annales de la Société d'Archéologie de Bruxelles : 233-255.

MAES, K., VAN IMPE, L., 1986, Begraafplaats uit de IJzertijd en Romeinse vondsten op de "Rieten" te Wijshagen (gem. Meeuwen-Gruitrode), Archaeologia Belgica, nr. 2, 1, Brussel : 47-56.

MAES, S.F., 1952, De geschiedenis van Bree, tweede bijdrage.

MEEEX, F., 1972, De Urnenveldencultuur in het gebied tussen beneden Maas en Schelde in de IJzertijd, onuitgegeven licentiaatsverhandeling, Leuven.

NOUWEN, R., VAN DE KONIJNENBURG, R., 1987, De IJzertijd in Limburg, Publicaties van het Gallo-Romeins Museum Tongeren, 36, tentoonstellingscatalogus.

VAN IMPE, L., 1977, Sporen van oude akkersystemen in de Limburgse Kempen, Brabantse Oudheden, Feestbundel G. BEEEX : 101-109.

VAN IMPE, L., CREEMERS, G., 1987, Keltische adel op de Rieten te Wijshagen ? In : R. Nouwen en R. Van de Konijnenburg, De ijzertijd in Limburg, Publicaties van het Gallo-Romeins Museum, Tongeren, 36, tentoonstellingscatalogus : 27-33.

VAN IMPE, L., CREEMERS, G., 1987, Wijshagen - "Rieten" (Limb.) : Keltische adelsgraven en Romeinse cultusplaats (?) Archeologie, 2 : 168-170.

VERWERS, G.J., 1975, IJzertijd, in J. Verwers (red.), Noord-Brabant in Pre -en Protohistorie, Oosterhout.

Dood en begraven

DEEL 2

In het vorige nummer van de REENGENOTEN verscheen onder dezelfde titel een bijdrage over de opeenvolgende kerkhoven van Meeuwen.

Ik weet niet of dat de aanleiding is geweest, maar ondertussen werden eindelijk eens wegwijzers geplaatst, zodat ook vreemde bezoekers nu de weg naar de gemeentelijke begraafplaats in Meeuwen kunnen vinden.

De weg naar het kerkhof die door de lijkwagen gevolgd wordt, nl. Kerkplein-Boongaardstraat-Gruitroderbaan, zal misschien ook bewegwijzerd moeten worden.

Er kwam ook reactie uit Antwerpen. Mevrouw Vandael-Schrooten, afkomstig van Meeuwen, stuurde ons een doodsprentje van Maria Josephina Hollanders, de eerste - zoals u ondertussen weet - die op het vorige kerkhof begraven werd.

JESUS! † MARIA! † JOSEPH!
 Bid voor de ziel van zaliger

Maria Josephina HOLLANDERS
 geboren te Meeuwen den 24 December 1899 en
 aldaar schielijk in den Heer overleden den 27
 Juli 1918.

Gelijk eene pas ontlokene roos, die plotseling door een onweder neergeveld wordt, zoo word ik in de lente mijns levens door den dood weggerukt.

Roem niet op den dag van morgen, want gij weet niet wat de volgende dag zal voortbrengen. (Boek der Spreuken).

Waakt stervelingen, waakt gedurig, want gij weet noch dag noch uur, dat de Heer, uw God, zal komen. (Math. XXIV-42).

Zalig diegenen welke de Heer, wanneer Hij komt zal wakend vinden. (Luc. XII. 43).

Vaarwel, geliefde ouders, zuster en bloedverwanten, troost u met mij, dat ik de aarde, het land van zooveel kwellingen, verlaten heb, om de woonplaats van vrede in te treden.

Eucharistisch Hart van Jezus, ontferm u onzer. (300 dagen afaat.)
Zoet Hart van Maria, wees mijne toelucht. (300 dagen afaat.)

De plechtige lijkdienst zal plaats hebben in de parochiale kerk van Meeuwen, Woensdag 9 Augustus om 9 uren.

Gehr, Smets. — Peer

Van de heer Dominique Vandewal van Meeuwen ontvingen wij een exemplaar van zijn verhandeling aangeboden tot het verkrijgen van de graad van Licentiaat in de Germaanse Filologie aan de K.U.L. Onder leiding van Prof. Dr. S. Top maakte Dominique een "Studie van de levenscyclusgebruiken te Meeuwen van

1920 tot 1960".

Onder levenscyclusgebruiken verstaat men volkse gewoonten en gebruiken i.v.m. geboorte en doop, liefde en huwelijk, dood en begrafenis.

Het is een grondig en naar mijn oordeel betrouwbaar onderzoek naar volksgebruiken in Meeuwen, een stuk heemstudie dat in Meeuwen ruimere bekendheid verdient. Met toestemming van de auteur publiceren wij hierna het derde deel van deze studie, nl. een beschrijving van gebruiken bij en rond overlijden en begraven in de parochie Meeuwen. Vanzelfsprekend respecteren wij de indeling en de tekst (gewoon lettertype). De cursieve tekst bevat nog wat toelichting en aanvulling van mezelf, gebaseerd op eigen notities van gesprekken met oudere mensen.

I. OVERLIJDEN

We moeten ons steeds voor ogen houden dat vroeger iedereen het geluk had om thuis, in zijn eigen woning, te mogen sterven. *Onder "vroeger" dient men hier de periode vóór 1900 te verstaan. Na 1900 zijn er een paar tientallen Meeuwenaren - vooral mannen - elders en in bijzondere omstandigheden om het leven gekomen. Dat geldt voor de gesneuvelden van de beide wereldoorlogen, verongelukte mijnwerkers en verkeersslachtoffers.*

1. Het afleggen van de dode

Als iemand gestorven was, kwamen de buren de dode "bereien", zoals men in Meeuwen zei (bereiden = de dode afleggen). Tegenwoordig wordt dat gedaan door Jaak Molemans en zijn vrouw Odilia, die sinds 1973 werken voor begrafenisonderneming Witters van Eksel.

Het afleggen gebeurde als volgt : het lijk werd volledig gewassen, de haren werden gekamd en als het een man was, werd hij geschoren. Daarna trok men het lijk een doodsmantel aan : een wit kleed van twee meter. Van boven werd het kleed een stukje omgeplooid, en er werd twee keer door gestikt, zodat men er een zwart lint kon doortrekken. Op die manier kon het kleed aan de hals met een strik toegebonden worden.

Het doodskleed zag eruit als een lang hemd met mouwen. Het werd doorgaans "gemaakt gekocht" bij een stoffenhandelaar, bijv. bij Jan Boutsen-Achten. Op ieder gehucht was ook wel een naaister bij wie men terecht kon.

Op het einde van de jaren 30 gebeurde het soms - vooral bij rijkere

mensen - dat men het lijk de beste klederen aantrok : de mannen een kostuum, de vrouwen een kleed. Vaak waren dat de trouwklederen, als ze nog pasten. Na de oorlog werd dat gebruik algemeen en werd de doods-mantel afgeschaft.

Het lijk werd opgebaard in de beste kamer op een tafel of op enkele brede planken die men op twee stoelen had gelegd. *In het laatste geval werden soms "karplanken" gebruikt. In Meeuwen waren er echter ook woningen zonder "viéres" (= voorhuis) of "gooj kamer" (= goede kamer), zodat de overledenen daar zeker in het sterfbed moesten worden opgebaard.* De paternoster van de overledene werd rond de gevouwen handen gedraaid. Om te beletten dat de mond zou openvallen, werd er een kerkboek onder gelegd. *Dat werd weggenomen zodra het lijk stijf geworden was.*

2. Bijgeloof in verband met lijken

Omtrent lijken hebben we de volgende staaltjes van bijgeloof kunnen optekenen.

- Iemand die wratten had, kon die kwijtraken door ze, als er iemand "overluid" (1) werd met een begrafenis, in te wrijven met aarde van een molshoop. Daarbij moest men de volgende woorden uitspreken : "ich wrief mien wrat met wuidwermèert, zuúdet ze vergeit wiej de de duuj ónner d'èert" (= ik wrijf mijn wrat in met aarde van een molshoop, zodat ze vergaat zoals de doden onder de aarde). Zo vlug het lijk onder de aarde zou vergaan zijn, zou ook de wrat verdwenen zijn (inf. 1,13,19,23,25,27,30,31).
- Wie een tand had verloren, kon een nieuwe krijgen door, als er iemand "overluid" werd, een kruisteken te maken (met de tand in de rechterhand) en de tand over de rug te werpen (inf. 32).
- Als tijdens de konsekratie van een lijkdienst de kerkklokken het uur of het halfuur zouden slaan, zou er de week daarna nog een dode zijn in de parochie (inf. 30).
- Als er 's zondags een dode boven de aarde lag, zou er de volgende week nog iemand sterven (inf. 13).

(1) Overluiden : de klok luiden voor een dode wiens lijk boven aarde staat.

- Wie een slecht geweten had, durfde soms niet naar een lijk te gaan kijken, uit vrees dat de overledene iets over hem zou zeggen in de hemel (inf. 4).

3. Wat werd er gedaan als iemand gestorven was ?

spiegel

Als iemand stierf, hield'men een spiegel voor de mond van het lijk om te zien of de spiegel besloeg, wat zou betekenen dat de dood nog niet was ingetreden. Natuurlijk moest er nog een dokter komen om officieel het overlijden te bevestigen. *Elders, in Sint-Huibrechts-Lille bijvoorbeeld, werden de spiegels (van lavabo en kleerkast) met een laken bedekt.*

klok

Volgens inf. 4 en 32 werd de klok in huis stilgelegd, omdat het te veel lawaai maakte, als ze ieder uur zou slaan. De overige informanten konden dit echter niet bevestigen : volgens hen gebeurde er niets met de klok. De mensen moesten toch immers weten hoe laat het was, of er nu een dode in huis lag of niet. *Waarschijnlijk werd er op sommige plaatsen alleen voor gezorgd dat de klok niet kon slaan.*

luiken

Als teken van rouw hield men altijd de luiken gesloten. Op die manier werd de voorbijganger erop attent gemaakt dat er iemand gestorven was. In de omliggende dorpen Peer, Bree, Gruitrode en Helchteren plaatste men een houten kruis naast de voordeur van het sterfhuis. In Meeuwen was dit niet gebruikelijk. Inf. 22 (geboren in 1898), één van de oudste informanten had wel ooit van haar moeder horen vertellen dat men dat in Meeuwen héél vroeger ook deed, maar zij zelf kon zich toch ook niet meer herinneren of ze het ooit gezien had. *In Neeroeteren werd een schoof stro naast de voordeur van het sterfhuis geplaatst.*

lijkgeur

Het meest voor de hand liggende middel om de lijkgeur enigszins te bestrijden was een brandende kaars. Als dat niet volstond, kon men nog sprenkelen met azijn.

4. Het luiden van de klokken

De eenvoudigste manier om aan de dorpsbewoners bekend te maken dat er iemand gestorven was, was het luiden van de "doodsklokken". Zo vlug de pastoor verwittigd was, werd er door drie burens drie keer geluid met drie klokken, telkens met een korte pauze ertussen. "Drie stèrm" (= drie stormen) noemde men dat in Meeuwen. Voor een kind werd er slechts één klok geluid.

Ook vlak voor en na de begrafenis werd er geluid. Hieromtrent bestond er bijgeloof (cf. supra punt 2).

5. De huisdieren

Katten en honden mochten niet bij een lijk komen. Katten zijn immers krengeneters en ze zouden aan het lijk kunnen bijten (inf. 4,8,9,15, 16,18,20,21,22,23,25,27,30 en 32). Honden zouden beginnen huilen en niet van hun baas kunnen wijken (inf. 32).

Een groot probleem vormden de huisdieren echter niet. In het algemeen kwamen ze toch nooit binnen in een huis.

6. De nachtwake

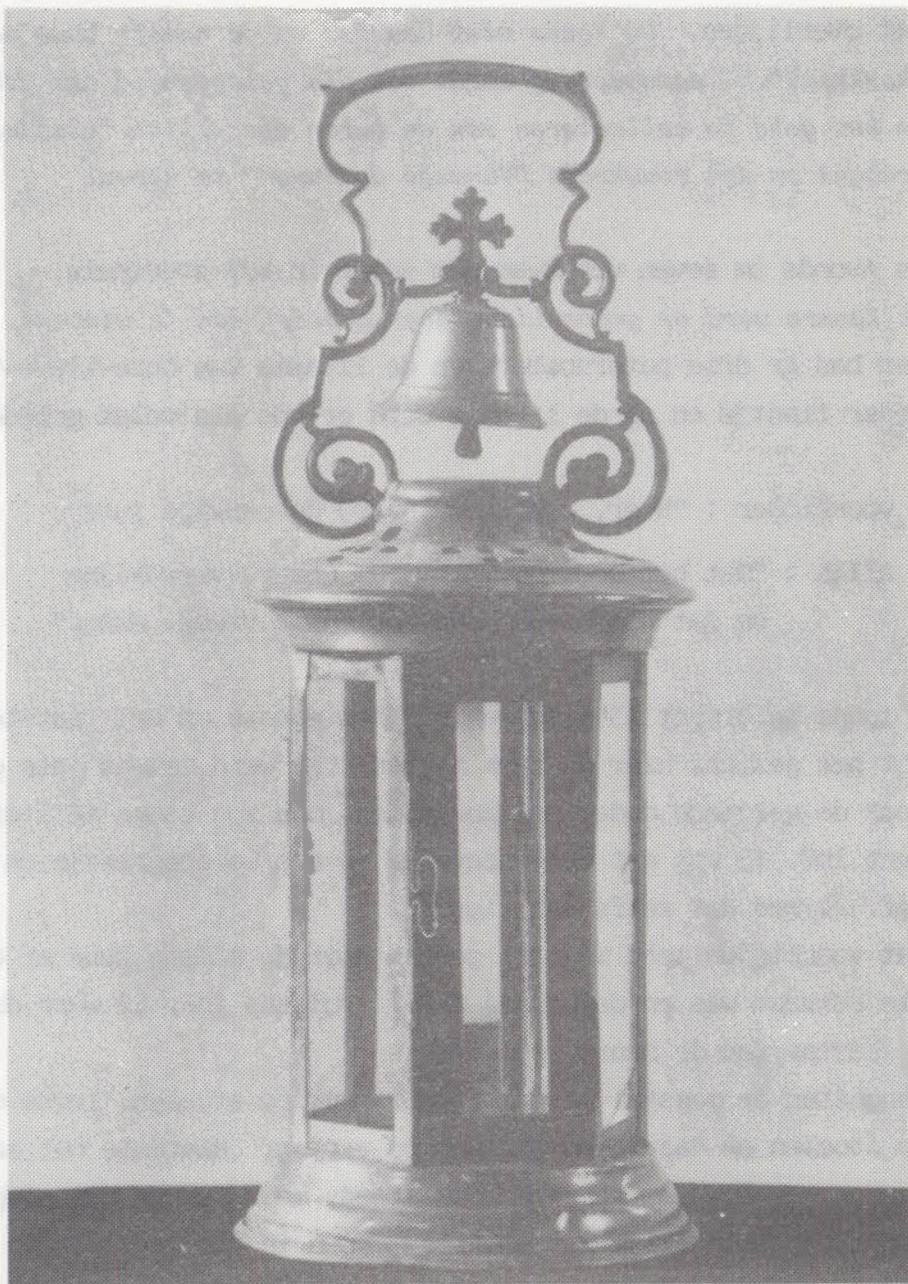
Iedere nacht werd er door enkele jonge buurmeisjes bij het lijk gewaakt. Er werd onderling afgesproken wie welke nacht zou waken. In principe moesten er drie nachten gewaakt worden, tot aan de begrafenis. Tijdens de nachtwake werd er een paar keer drie paternosters gebeden. Voor de rest werd er een beetje gebabbeld en een kop koffie gedronken. *De waaksters baden de eerste keer om middernacht. Dan zette de vrouw des huizes of een ander familielid koffie en smeerde boterhammen. Rond 5 à 6 uur in de morgen baden ze nog eens drie paternosters. Daarna gingen ze naar huis.*

Volgens inf. 24 is de nachtwake afgeschaft door pastoor Jozef Vranken. Waarom wist hij niet, maar de pastoor zal ook wel ingezien hebben "dat de dode toch niet wegliep", zoals enkele informanten hun kritische bedenkingen bij de nachtwake formuleerden.

V. Het gemeenschappelijk bidven voor de overledenen

ledere week, volgens de oude gewoonte ja - in de pastorie waren dat drie maanden - werd er gemeenschappelijk gebeden door alle kerk en de familie die in Hesse zelf woonde. Het "bijten" (= bidden) werd in het stadsgebied gehouden.

De laatste maal van de overledenen had allen op de hoogste gezucht van

dit was de laatste keer dat de overledenen in de pastorie werden bidven. Het was een zwaar tijdstip in de geschiedenis van de kerk. Het was de laatste keer dat de overledenen in de pastorie werden bidven. Het was een zwaar tijdstip in de geschiedenis van de kerk.

Dit was de laatste keer dat de overledenen in de pastorie werden bidven. Het was een zwaar tijdstip in de geschiedenis van de kerk. Het was de laatste keer dat de overledenen in de pastorie werden bidven. Het was een zwaar tijdstip in de geschiedenis van de kerk.

7. Het gezamenlijk bidden voor de overledene

Iedere avond, zolang de dode boven aarde lag - in de praktijk waren dat drie avonden - werd er gezamenlijk gebeden door alle buren en de familie die in Meeuwen zelf woonde. *Het "bèjes" (= biddens) vond in het sterfhuis plaats.*

De naaste buur van de overledene had allen op de hoogte gebracht van het overlijden. *De keuze viel daarbij op de naaste buur aan de "kerkkant". Tegenwoordig wordt van die gelegenheid ook gebruik gemaakt om het geld te collecteren van de buren die willen "biejdoon" (= bijdragen) om een rouwkrans "Vanwege de buren" te kopen.*

's Avonds om zeven uur kwam men samen in het sterfhuis.

's Zomers werd er gewoonlijk later gebeden dan 's winters.

Men bad er drie paternosters en de litanie van Onze-Lieve-Vrouw. Na ieder tientje en na de litanie werd er nog als volgt gebeden :

- voorbidder : "Heer, geef hem (haar) de eeuwige rust"

- allen : "Dat het eeuwige licht hem (haar) verschijne
en dat hij (zij) moge rusten in vrede. Amen."

Volgens informant 13 ging men bij het eerste en het laatste tientje met het gezicht naar de kerk zitten. Er werd tevens iets gebeden voor de volgende onder de aanwezigen, die zou komen te sterven : volgens inf. 13 was dat een onzevader en een weesgegroetje en volgens inf. 24 was dat zelfs een tientje.

Het voorbidden werd meestal gedaan door de naaste buur of door iemand die bekwaam was en dat graag deed. Volgens inf. 12 werd die persoon de koster van de buurt genoemd.

Aangezien er meestal meer mensen waren dan stoelen, legde men planken op stoelen en daar ging men dan op zitten. Naarmate het aantal inwoners in Meeuwen toenam, waren er ook steeds meer mensen die gingen bidden. Omdat het onmogelijk was om alle mensen in één huis binnen te krijgen, heeft men beslist dat het bidden in de kerk zou plaatsvinden.

Thans wordt alleen de eerste avond nog gebeden zoals vroeger. De tweede avond wordt de kruisweg gedaan en de derde avond is er een eucharistieviering. 's Zondags doet men de kruisweg na de hoogmis. Zolang de overledene boven aarde ligt, hebben buren en familieleden de gelegenheid om te condoleren en een "krieske te gève", d.i. het lijk kruistekengewijs met wijwater besprenkelen.

8. De taakverdeling

Op de eerste avond van het gezamenlijk bidden werden de verschillende taken onder de burens verdeeld. De naaste buur in de richting van de kerk (t.o.v. het sterfhuis) was de grote organisator bij een begrafenis. Hij moest ervoor zorgen dat alles goed verliep. Als de naaste buur toevallig familie was van de overledene, was het gewoon de volgende buur in de richting van de kerk die alles moest regelen.

De volgende taken moesten verdeeld worden :

- de klokken luiden;
- met de kar "varen";
- de kist dragen;
- de familie die buiten Meeuwen woonde, verwittigen;
- de kist halen en de dode kisten;
- het graf maken.

In de gehuchten werd er een beurtrol opgesteld : ieder op beurt moest één van de verschillende taken vervullen.

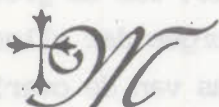
In het centrum gebeurde de taakverdeling d.m.v. loting. De naaste buur had papiertjes gemaakt waarop de verschillende taken stonden. Al naargelang de moeilijkheidsgraad werden er meer papiertjes per opdracht gemaakt. Alle papiertjes werden in een hoed of in een leeg sigarenkistje gedaan en alle burens moesten een lotje trekken. Wie een blanco papiertje trok, hoefde niets te doen. Wie om een of andere reden zijn plicht niet kon vervullen, moest voor een vervanger zorgen.

De taakverdeling gaf soms aanleiding tot moeilijkheden : vooral het graf delven was een weinig geliefde taak, zeker in de winterperiode. Daarom was het de regel dat nooit iemand twee keer na elkaar het graf zou moeten maken. Wie dus op twee opeenvolgende sterfgevallen het papiertje trok met "graf maken", mocht de tweede keer een ander lotje trekken.

9. Het melden van de dood van een persoon

Zoals reeds eerder gezegd, werden de burens en de familie van de overledene die niet te ver weg woonden, zo snel mogelijk door de naaste buur verwittigd.

Aangezien er voor de tweede wereldoorlog in Meeuwen van doodsbrieven nog geen sprake was, gingen de naaste buur en enkele andere burens die door het lot aangeduid waren, op de dag na het overlijden te voet of per

Mevrouw Hubert VERDONCK-CILLEN;
 Mijnheer en Mevrouw Gustaaf FREDERIKX-VERDONCK en hun kind Lutgarde;
 Mijnheer en Mevrouw Mathieu VERDONCK-KERFS en hunne kinderen Philomena en Hubert;
 Mevrouw Maria VERDONCK;
 Eerw. Fraer Jan VERDONCK, van de Witte Paters van Afrika;
 Eerw. Zuster MARIA GABRIELLE der Zusters van de H. Kindsheid, in de wereld
 Mevrouw Jacoba VERDONCK;
 Mevrouw Jeanne VERDONCK;
 Mijnheer Jozef VERDONCK;
 Mevrouw Henriette VERDONCK;
 Mevrouw Madeleine VERDONCK;
 Mevrouw Paula VERDONCK;
 Mijnheer René VERDONCK;
 Mevrouw Godelieve VERDONCK;
 Mevrouw Weduwe CILLEN-EVENS;
 Mijnheer en Mevrouw Mathieu VERDONCK-SMEETS en hunne kinderen;
 Eerw. Broeder MARY MAURICE der Christelijke Scholen, in de wereld Mijnheer Jozef
 VERDONCK;
 Eerw. Zuster HENRICA, in de wereld Mevrouw Maria VERDONCK;
 Mijnheer en Mevrouw Jan VERDONCK-LUYTEN en hunne kinderen;
 De familiën CILLEN-JANSEN, CILLEN-VANGANSEWINKEL, PALMERS-
 CILLEN;
 De familiën EVENS, VERDONCK, REYNERS, PALMERS en INDEKEU,
 melden U met innige droefheid dat het den Heer behaagd heeft tot zich te roepen de ziel
 van hun teerbeminden Echtgenoot, Vader, Schoonvader, Grootvader, Schoonzoon, Broeder,
 Schoonbroeder, Oom en Neef

MIJNHEER

JOZEF HUBERT VERDONCK

Gemeenteraadslid,
 Voorzitter der Ziekenkas St. Barbara,
 Lid van den Bond van het Hart,
 Lid der Boerengilde en van de Broederschap van St. Brigida,

ECHTGENOOT VAN MEVROUW

Maria Philoména Cillen

geboren te Meeuwen den 20 Augustus 1890 en aldaar zeer plotseling tot O. L. Heer uit het
 leven geroepen, den 11 December 1944.

Wij bevelen zijne ziel in uwe godvruchtige gebeden aan.

Meeuwen, den 11 December 1944.

De plechtige lijkdienst, waarna de begrafenis, zal plaats hebben in de parochiekerk
 van Meeuwen op VRIJDAG 15 DECEMBER 1944, om 11 uur.

Bijeenkomst ten sterfhuize om 10.30 uur.

Drukk. J. Frencken, Bree.

fiets de familieleden die buiten Meeuwen woonden, verwittigen dat hun bloedverwant overleden was en wanneer hij zou begraven worden.

Naar wie echt te ver woonde om mondeling verwittigd te worden, werd geschreven (inf. 4,22) of er werd een telegram gestuurd (inf. 5,8).

10. De doodsbrief

Doodsbrieven duiken in Meeuwen pas op op het einde van de tweede wereldoorlog en aanvankelijk waren er alleen maar doodsbrieven voor de familie. Pas in het begin van de jaren '50 is de doodsbrief algemeen in voege getreden.

Er zijn twee eenvoudige redenen waarom de rouwbrief betrekkelijk laat is opgekomen : een dorp is altijd een beetje achter op de stad, en in Meeuwen was er geen drukker. Alles moest in Peer of Bree gedrukt worden. De doodsbrieven werden met de post verstuurd.

De oudste brieven bestonden uit een dubbel wit vel papier met een klep om de dichtgevouwen brief te sluiten. Alleen de eerste bladzijde was bedrukt. De brede, zwarte rouwrand is verdwenen. Nu worden de doods-brieven in de parochie van de overledene huis aan huis besteld.

11. Het kisten van de dode

De laatste avond voor de begrafenis werd de dode gekist. Enkele burenen hadden de kist gehaald bij een schrijnwerker en legden het lijk in de kist. Vaak kwam de kistenmaker mee om een handje toe te steken. Soms, bijvoorbeeld bij warm weer of ten gevolge van nawerking van medicamenten, was men genoodzaakt om de dode eerder te kisten. *Zodra het lijk afgelegd en opgebaard was, kwam de schrijnwerker om de dode te "meten". Doodskisten werden op maat gemaakt. Tegelijkertijd werden er met de schrijnwerker afspraken gemaakt i.v.m. de versiering van de kist, bijv. nikkelen knoppen.*

Onder het hoofd werd een rood kussentje (inf. 5,8,20,23) of een beetje stro (inf. 15,20) gelegd om te beletten dat de mond zou openvallen.

Behalve de paternoster die rond de gevouwen handen gewikkeld was, werd er niets meer in de kist gelegd, tenzij - uitzonderlijk - een voorwerp waar de overledene erg aan gehecht was (bijvoorbeeld : zijn pijp).

De trouwring van een gehuwde werd uitgedaan en door de weduwe of wedu- naar verder gedragen. Soms had alleen de echtgenote een trouwring.

De buren en de familie kwamen nog een laatste groet brengen. De mannen namen hun hoofddekse af uit eerbied. Men maakte een kruisje met een palmtakje en wijwater : er stond een potje wijwater op een tafeltje naast het bed. Vroeger had elk huisgezin wijwater in voorraad. Dat werd op sommige plaatsen in de klokkekast bewaard. Op de Dorpermolen stond het zelfs naast de borrelfles.

In elke slaapkamer hing een wijwaterbakje en de ouders herinnerden de kinderen er voortdurend aan dat zij zich voor het slapengaan een kruis- teken moesten maken met wijwater en met de rechterhand.

Bij onweer werd een in wijwater gedrenkte palmtak verbrand, nadat men eerst de woonkamer en de staldeur besprenkeld had. Dat wijwater was 's zaterdags voor Pasen in de kerk door de pastoor gewijd. Het stond in grote "besengs" (= bassins) in het torenhuis, waar de gelovigen met een kan of fles nieuwe voorraad konden halen. Gewoonlijk moesten de kinderen wijwater gaan halen.

Op dat tafeltje stonden ook een kruisbeeld en twee brandende kaarsen. De meeste mensen hadden ook een gewijde kaars in huis. Met Lichtmis was er in de kerk een kaarsenwijding met kaarskensprocessie geweest. De koster van Meeuwen was kaarsenmaker. Elk gezin kreeg een kaars gratis.

Die kaarsen moesten altijd branden, ook tijdens de nachtwake.

Als iedereen de kamer weer verlaten had, werd de kist dichtgemaakt. Soms werd de kist pas dichtgemaakt vlak voor de begrafenis, maar dit is afgeschaft door Mathieu Kerkhofs (inf. 25) die als schrijnwerker veel kisten gemaakt heeft. Hij ging de avond voor de begrafenis mee met de buren die de kist kwamen halen en hij maakte de kist zelf dicht.

De "kisters" kregen na hun zware taak op sommige plaatsen een borrel aangeboden.

De kist bleef in dezelfde kamer staan als waar het lijk gelegen had. Dit was de beste of voorste kamer, vlak bij de voordeur. In de prak- tijk was dat een kamer die alleen gebruikt werd voor speciaal bezoek, met de kermis of bij een overlijden.

De kist werd op twee stoelen of op een tafel gezet. Na de begrafenis kwamen enkele buurvrouwen die beste kamer poetsen. De tafel werd af-

geschuurd met wit zand, stro en azijn.

Soms plaatste men de kist in de gang op twee stoelen, zodat het gemakkelijker was om ze op de dag van de begrafenis buiten te dragen.

II. BEGRAFENIS

1. Het buitendragen en het vervoer van het lijk

Op de dag van de begrafenis kwamen familie en burensamen in het sterfhuis. Voor de stoet vertrok, werden er eerst nog vijf onzevaders en vijf weesgegroetjes gebeden.

Enkele burens droegen de kist - met de voeten voorop - naar buiten. Door gebrek aan ruimte moest dat soms via het venster gebeuren.

Als het sterfhuis ver van de kerk lag, werd de kist op een kar geplaatst en zo naar de kerk vervoerd. De ladders waren van de kar afgenomen en het paard droeg geen belletjes. *Het paard werd voor die gelegenheid speciaal "geroskamd" en soms werd de staart "opge maakt". Het koper aan het "pèèrsgetieg" (= paardetuig) werd gepoetst en aan de haam werd een zwarte "puuz" of "flosj" gebonden. Bij rijkere mensen waren er dat soms twee.*

Op de kist werden een kruis met een Onze-Lieve-Heer en een wit laken gelegd, dat werd gespannen door op de vier tippen een baksteen te leggen. Ten slotte werd alles met koorden stevig vastgebonden.

Op de slechte wegen in die tijd was dit geen overbodige voorzorgsmaatregel. Uit eerbied voor de dode werd de kist op stro geplaatst om het schokken en het bonzen van de kist op de karbodem te voorkomen.

Om naar de kerk te gaan, nam men de kerkweg : de weg die de overleden persoon altijd had gevolgd om naar de kerk te gaan. Meestal kwam het er op neer, dat men zich zo vlug mogelijk op de grote weg begaf. In de praktijk waren er in Meeuwen de volgende kerkwegen :

- Gielisheide en Koestraat — Weg naar Helchteren — kruispunt — kerk via Dorpsstraat
- Heidestraat — Broekkant — Weg naar Helchteren (aan het huis van Mathieu Kerkhofs (inf. 25)) — kruispunt — kerk via Dorpsstraat
- Gestel en Bullen — Kruisstraat — Hoogstraat - kerk

gevoerd met wit zand, stro en zand.

Some plaatsen men de kist in de gang op twee steunen, zodat het ge-
voerd kan worden met wit zand, stro en zand.

11. BR.

en met de hout werd een zware "boom" of "vloer" gebouwd. Dit was
hooft steun en het was laag.
Op de kist werden een kist met een Guss-Love-steen en een wit zand
gevoerd, dat werd gesmeerd door op de vier zijden een laagheid te
leggen. Ten slotte werd alles met houten stevig vastgebonden.

overbodige voorwerpen
kist op vier punten
kist met houten
de weg die de overbodige
aan. Houten kist met
de grote weg begaf. In
vertoegang :
kist - kist
kist met wit zand
- met wit zand
kist - kist

- Berenheide — Molenweg — Weg naar Ellikom — kruispunt — kerk via Dorpsstraat
- Vliegeneinde — "de bovenste straat" (= een straat (thans verdwenen) tussen de Rozenlaan en het huidige Vliegeneinde) — Kruisstraat — Hoogstraat — kerk
- Luttelmeeuwen — Weg op Bree — kruispunt — kerk via Dorpsstraat
- Vanuit het Genits liep er een straatje langs de kapel van de heilige Antonius tot ongeveer aan de kerk. De huidige Lentestraat is het enige wat er nu nog van overblijft.

Sporen van de lijkweg van een gehucht naar de kerk vindt men terug in de plaatsnaamgeving op de kaarten van de Atlas der Buurtwegen (1844), o.a. in Wijshagen.

Bij elk kruisbeeld of kapelletje (in de praktijk was dit op elk kruispunt) werd even halt gehouden en een onzevader en een weesgegroetje gebeden. Men legde er tevens een busseltje stro neer in de vorm van een kruis. Stro, als dode materie, symboliseerde het einde van het leven. *Mensen die daar toevallig passeerden, gaven voorrang aan de lijkstoet en knielden neer.*

De samenstelling van de stoet zag er als volgt uit : achter de kist kwamen eerst de mannelijke en dan pas de vrouwelijke familieleden. De burens sloten de lijkstoet af. Er werd gebeden onderweg. De naast buur liep naast de stoet om voor te bidden.

De lijkstoet werd opgewacht door de pastoor en eventueel ook door leden van een vereniging waartoe de overledene behoorde of door de fanfare die voor haar gestorven leden en ereleden de dodenmars speelde. Als de stoet via de Dorpsstraat naar de kerk kwam, stond de pastoor ter hoogte van de huidige Kloosterstraat. Een stoet die via de Hoogstraat naderde werd opgewacht ter hoogte van de plaats waar tegenwoordig het monument der gesneuvelden staat.

De kist werd van de kar genomen en op een draagbaar gezet. Het witte laken werd vervangen door een zwart rouwkleed met een purperen kruis erop (van de kerk). Voor een oudstrijder of voor de burgemeester gebruikte men de nationale driekleur. De draagbaar en het rouwkleed waren op voorhand door enkele burens in een winkel geplaatst, die het dichtst bij de plaats lag waar de pastoor de stoet opwachtte. In de Hoogstraat was dat bij Schrijvers (cf. inf. 30) en in de Dorpsstraat

KUNSTSMEDERIJ

Nr 162

ROBERT GEURDEN

Telefoon 976
Postrekening 4108.65
H. R. 3605

HASSELT,
Beukenstraat, 40

9 Oktober 1945

M. *Werkfabriek van Meuwien* DT

Voor verkoop en levering van het volgende :

16178

Lijkbaar

in gesmeed ijzer

14400 -

Vrij van zegel

Valdzaam den 9 oktober 1945

Robert Geurden

was dat bij Hubert Housen (inf. 23).

Vier of zes (naargelang het gewicht van de overledene) buren of werkmakers (bij voorbeeld voor een verongelukte mijnwerker) droegen de kist naar de kerk.

Mensen van het centrum van het dorp, maar ook de mensen van Luttelmeeuwen en van de huidige Genkerbaan, werden niet met de kar naar de kerk gevoerd. De dragers haalden de draagbaar en het rouwkleed van de kerk naar het sterfhuis en de kist werd de hele weg gedragen.

In de "Inventaris der meubels en roerende goederen, toebehoorende aan de kerk van Meeuwen 1881" staan onder volgnummer 42 "een draagbaar, een baarstelsel en een baarkleed" vermeld (Arch. Pastorij Meeuwen).

Als de overledene dicht bij de kerk woonde, kwam de pastoor zelf tot aan het sterfhuis.

Het vervoer met de lijkwagen is in Meeuwen pas algemeen gangbaar geworden in het midden van de jaren 50. *Vóór de opkomst van begrafenisondernemingen en het lijkenvervoer met auto's kende men de officiële, niet-gemotoriseerde lijkwagens getrokken door paarden. In Meeuwen heeft dat nooit bestaan.*

Daarvoor zag men enkel een lijkwagen als een verongelukte mijnwerker vanuit de mijn naar Meeuwen gebracht werd. En meestal was het dan nog zo dat die persoon vanuit zijn huis op de traditionele manier naar de kerk gebracht werd.

Rond 1956 kwam dan de officiële lijkwagen, die eigendom was van begrafenisondernemer Put uit Houthalen. De afgevaardigde in Meeuwen was Nol Winters, beter bekend als "Nol Bos". Deze laatste overleed in 1973. Sedert dan worden praktisch alle begrafenissen verzorgd door begrafenisondernemer Witters van Eksel, met als afgevaardigde Jaak Molemans (cf. punt I,1). Naast Put en Witters was er nog Santermans van Bree, die echter slechts zelden klanten in Meeuwen had.

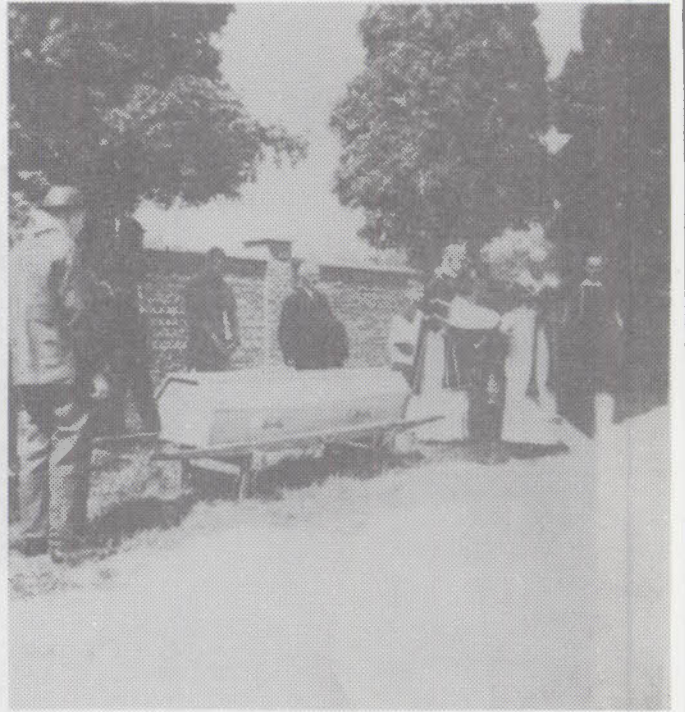
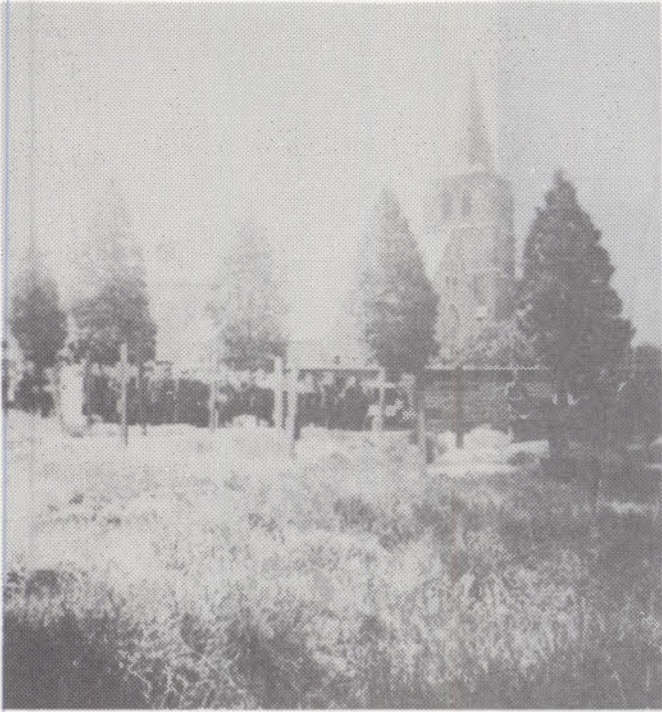
Niet iedereen kon zich een lijkwagen veroorloven. Informant 22 herinnerde zich nog iemand die in 1958 met de kar naar de kerk gevoerd werd en volgens informant 24 vond er zelfs in 1963 nog een begrafenis met een kar plaats.

... van de ...
 ... van de ...
 ... van de ...

... van de ...
 ... van de ...
 ... van de ...

2. In de kerk

Met de pastoor en
familie van - tot
middeleeuwen; de
het 15e eeuw met
voor en achter de
Op elke kerstnacht
van "Klein geboort
ten "Klein geboort
het kerstje past.
de kind werd voor
log werd de kind
Lijven hebben gep
tebben de dienst.
Dien verbin ook van

leucht" (= vol of groot licht)
nisten onderhouden; de (ge-
voel) "sojensle uitsluit"

de uitsluit

groot licht
(pastoraal)

en konden zich een sojensle
den dat niet betalen.

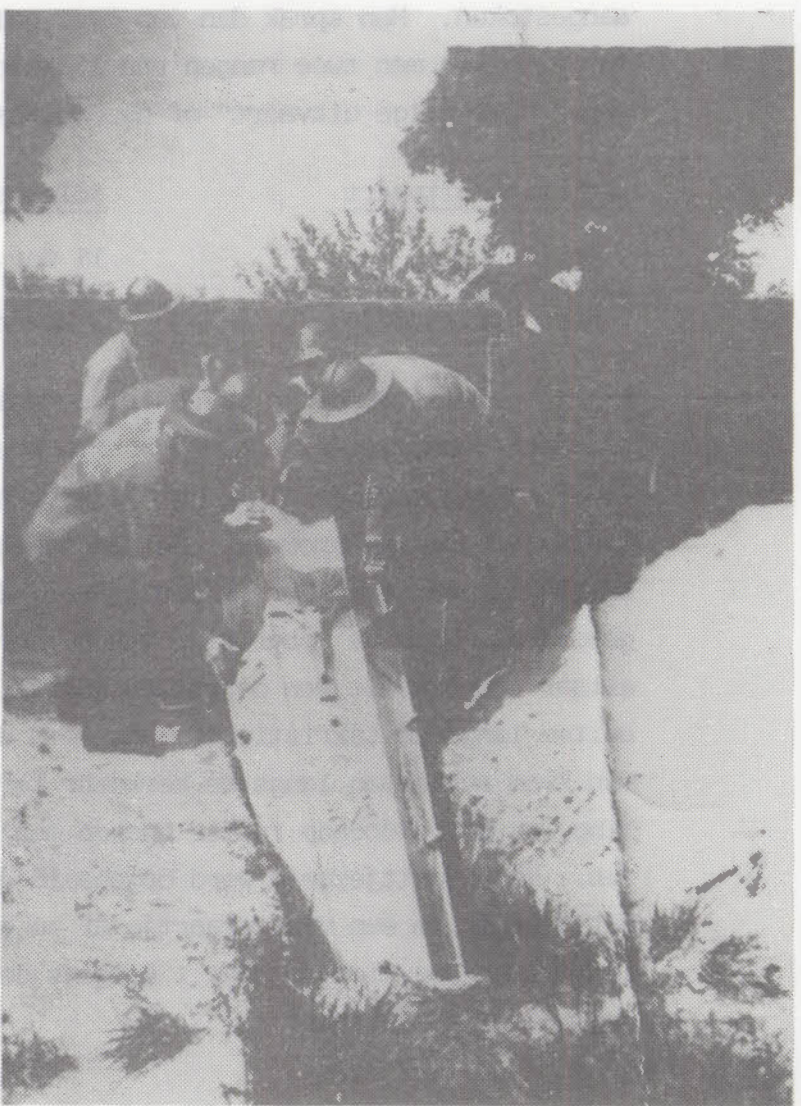
lagen de mensen naar voor, en
doorgangje van van de pastoor

de door een middeleeuw werd ver-
de (1294) ging met achter het

Als er veel volk was, ging van
aan rechts vooaan in de kerk en

ng binnen. In de kerstverto-
gevoen naar zijn plaats terug-

oor de laatste kerst.
even bij een begravenis dienst
neste informanten bestaat in

2. In de kerk

Met de pastoor en de misdienaars voorop ging men de kerk binnen. De familie nam - zoals nu nog steeds het geval is - plaats vooraan in de middenbeuk : de mannen zaten links en de vrouwen rechts.

Het lijk werd met de voeten voorop de kerk in en uit gedragen.

Voor en achter de kist werd een grote ijzeren kandelaar geplaatst. Op elke kandelaar stonden een tiental lange kaarsen. *Men sprak dan van "klèin geleecht". Tijdens de lijkdienst voor een kind werden twee "karselichters" die bij het beeld van St.-Jozef stonden naast het kistje gezet.*

De kist werd voor het koor op het "baarstelsel" geplaatst. Na de oorlog werd de kist in een hoge rechthoekige omheining van zwarte, smeedijzeren hekken geplaatst. Bovenop de hekken stonden brandende kaarsen tijdens de dienst. Deze uitrusting wordt nu niet meer gebruikt.

Soms werden ook van alle heiligenbeelden en aan de zijaltaren kaarsen aangestoken. Men sprak dan van "vol geleecht" (= vol of groot licht). In feite kon men twee rangen van lijkdiensten onderscheiden : de (gewone) "plechtige uitvaart" of de (duurdere) "solemnele uitvaart".

plechtige uitvaart

9 en 10 uur
klein licht
1 Heer (priester)

solemnele uitvaart

11 uur
vol of groot licht
3 Heren (priesters)

Enkel vooraanstaande en welgestelde mensen konden zich een solemnele uitvaart veroorloven. Gewone mensen konden dat niet betalen.

De offergang verliep als volgt : eerst gingen de mannen naar voor, en daarna volgden de vrouwen. Ze namen een doodsprentje aan van de pastoor en legden een geldoffer in een schaal, die door een misdienaar werd vastgehouden. Voor de vergroting van de kerk (1934) ging men achter het altaar om en moest men de pateen kussen. Als er veel volk was, ging men buiten langs de sakristie of langs een deur rechts vooraan in de kerk en men kwam achteraan langs de kerkdeur terug binnen. Na de kerkvergroting was er voldoende ruimte en kon men gewoon naar zijn plaats terugkeren. Het stoeltjesgeld werd opgehaald door de naaste buur.

Het gebruik om een visitekaartje af te geven bij een begrafenis bestaat in Meeuwen nog niet zo lang : volgens de meeste informanten bestaat het nog maar 15 à 20 jaar.

3. Het doopvontje

Het geven van een "doopvontje" (doopvontje) was reeds voor de tweede wereldoorlog algemeen. Zoals de eerste mensen hebben doopvontjes. Reeds in de 19de eeuw was het geven van een doopvontje geen uitzondering.

Op de prentjes, die vroeger alijd enkel waren, stond meestal een afbeelding van een kruis, een heilige, Onze-Lieve-Vrouw van Swarten, of een andere afbeelding of het heilige hart. De tekst werd reeds door

... de doopvontjes...
... het geven van een doopvontje...
... de eerste mensen...
... de 19de eeuw...
... de tekst werd reeds door...
... de doopvontjes...
... het geven van een doopvontje...
... de eerste mensen...
... de 19de eeuw...
... de tekst werd reeds door...

3. Het doodsprentje

Het geven van een "duúdsbeeleke" (doodsprentje) was reeds voor de tweede wereldoorlog algemeen. Zelfs de armste mensen hadden doodsprentjes. Reeds in de 19de eeuw was het geven van een doodsprentje geen uitzondering.

Op de prentjes, die vroeger altijd enkel waren, stond meestal een afbeelding van een kruis, een heilige, Onze-Lieve-Vrouw van Smarten, een gebroken pilaar of het Heilig Hart. De tekst werd steeds door de pastoor opgesteld.

De Heemkring van Meeuwen bezit een omvangrijke collectie doodsprentjes van mensen die in Meeuwen overleden zijn, helaas weinig van vóór of onmiddellijk na 1900. Het is begrijpelijk dat de affectieve waarde van een doodsprentje voor sommige mensen nog heel groot is, vooral als het gaat om naaste familieleden, dorpsgenoten, vrienden en bekenden. Bijgevolg doen ze er niet graag afstand van.

De Reengenoten zijn geen commerciële verzamelaars die zich vooral interesseren voor de datering en de prent. Even belangrijk is de tekst. Die levert gegevens van de burgerlijke stand van de overledene en informatie die men in andere bronnen soms vergeefs zoekt. Zo vindt men er vaak een opsomming in van de bestaande godvruchtige genootschappen in een parochie, ambten en functies die de overledene tijdens zijn leven heeft uitgeoefend, de goede (!) karaktertrekken en verdiensten van de overledene, verwijzing naar verwante priesters en kloosterlingen, datum van de uitvaartplechtigheid en ... de drukker. Dit laatste gegeven is een belangrijke bron om na te gaan waar de Meeuwenaren vroeger hun gelegenheidsdrukwerk lieten maken. Voor de tweede wereldoorlog was er in Meeuwen geen drukkerij. Uit het jaar 1947 bezitten we een drietal doodsprentjes waarop de heer Albert Leekens-Vandebeek als drukker vermeld staat. Albert Leekens woonde toen in Meeuwen, maar hij was geen drukker. De drukker van Opglabbeek zocht en vond in die tijd een tussenpersoon in Meeuwen die wat gelegenheidsdrukwerk zou kunnen bezorgen. De vermelding van Albert Leekens als "drukker" was maar een middel om klanten te winnen.

In 1948 begon koster Henri Reyners van Meeuwen met een drukkerij. Vanaf dat jaar tot 1976 werden nagenoeg alle doodsprentjes en doodsbriefjes van Meeuwenaren ook in Meeuwen gedrukt.

Vóór 1948 waren de mensen van Meeuwen voor hun gelegenheidsdrukwerk dus op andere plaatsen aangewezen.

Zalig zijn zij die onberlekt zijn, die in de wet des Heeren wandelen. (Ps. 118.)

†
 BID VOOR DE ZIEL VAN ZALIGER
Petrus Jacobus Houben

Burgemeester van Meuwen, Deken der Boerengilde, Voorzitter der Veeverzekering en lid van het Katholiek Schoolcomiteit, die, geboren te Meuwen den 18 Juli 1824, aldaar na eene langdurige ziekte met groote verduldigheid verdragen, voorzien van de laatste H.H. Sacramenten, godvruchtig in den Heer ontslapen is den 6 Februari 1895.

De dierbare overledene, wiens verlies door gansch de gemeente betreurd wordt, was eenvoudig en oprecht, hij vreesde God en week af van het kwaad. (Job 1)

Vol liefde en barmhartigheid voor zijnen evenmenschen, opende hij zijne handen aan de behoeftigen, en was altijd gereed om iedereen dienst te bewijzen; daarom ook werd hij van God en van de menschen bemind, en zijne gedachtenis zal in zegening voortduren. (Eecl. 44.)

Was grootendeels aan het werkzaam geloof en aan de mildadigheid van dezen rechtschapen man te danken dat in Meuwen het katholiek onderwijs kon ingericht worden.

Dagelijks nam hij zijn verblijf in het huis des Heeren; ook zag hij met groot betrouwen zijn einde naderen en stierf met volle overgiving aan den wil van God.

Zoete Harten van Jezus en Maria weest mijne toevlucht. (300 dagen aflat.)

Mijn Jezus, barmhartigheid! (100 dagen aflat.)

De plechtige uitvaart zal plaats hebben in de parochiale Kerk van Meuwen, den 16 Maart, om 9 uur.

Peer. - St. Lambertus druk., Geb. Sijts.

De ouderdom is eene eerskrou, wanneer hij op de wegen der gerechtigheid gevonden wordt. Spr. xvi. 31.

J. M. J.

†
 Bid voor de ziel van zaliger
PETRUS JACOBUS LUYTEN,
 Schepen,
 ECHTGENOOT VAN
MARIA CATHE. SPREYENS.
 Geboren te Meuwen, den 15 Maart 1793, en aldaar godvruchtiglijk in den Heer ontslapen den 4 Junij 1867.

De Heer heeft hem sterkte gegeven, en zijne kloekheid is hem tot zijnen ouderdom bijgehlevē. (Wysn: XLVI, 44.)
 Mine kinderen! ik sterf; mijne loopbaan is ten einde — Hebt God in uwe gedachten al de dagen uws levens, — en ziet toe dat gij nooit in de zonden toestemming geeft, of de geboden van den Heer onzen God nalaat.
 — Herint wankander met eene ware broederlijke liefde; — eert uwe moeder uit gansch uw hart... — Bidt voor mij; Dan zal de God uws moeder uw helper wezen: Dan zal de Almogende u regenen. (S. Theod.
 — Job: — Eecl: — Esth. — Gen. —
 Zoet hart van Maria, weest mijn toevlucht! (300 dagen aflat.)

2. 2. 3.

hagelt. — H. Poppe, boekhandelaar.

De doodsprentjes van vóór 1900 (i.c. laatste kwart an de 19de eeuw) werden grotendeels in Peer en Bree gedrukt.

De vermelde drukkers zijn : Gebrs. Smets, St.-Lambertusdrukkerij (Peer)

J. Liekens-Leen (Peer)

J. Gubbels-Bergmans (Bree)

Door familiale en zakelijke relaties werden sommige doodsprentjes nog verder van huis gedrukt. Een paar ervan zijn bij de Gebroeders Ceyskens in Hasselt gedrukt. Het waren vooral doodsprentjes van ambtenaren van de gemeente. Een verklaring hiervoor is gemakkelijk te vinden. Deze Hasseltse drukkers leverden administratief drukwerk aan de gemeente. Andere drukkers in Hasselt waren : H. Poppe (Boekhandel)

J.V. Finoulst

Drie doodsprentjes uit de collectie van de Reengenoten komen van Sint-Truiden.

De vermelde drukkers zijn : Boekdrukkerij A. Schoofs

Boekdrukkerij Vanwest-Dubois

Sint-Lutgardisdrukkerij Jos Leenen

De Gebroeders Van In te Lier hadden contact met gemeentebestuur (facturen) en de scholen. Deze uitgeverij leverde toen al schoolbenodigdheden.

De relaties met drukkerij J. Hougaerts in Maaseik kwamen ook langs het gemeentebestuur en de scholen tot stand. Van deze drukkerij vonden we in het gemeentelijk archief enkele rekeningen van aankondigingen in het Maeseyker Weekblad.

Ook na 1900 wordt het gelegenheidsdrukwerk van Meeuwen hoofdzakelijk in Peer en in Bree gedrukt.

Een kort overzicht van de belangrijkste vermelde drukkers tussen 1900 en 1948 zal dit verduidelijken.

1900-1910 : Gebroeders Smets Peer (Sint-Lambertusdrukkerij)

J. Gubbels Bree

J. Vlecken Bree

Eug. Frencken Bree

Ed. Govaerts Bree

1910-1920 : Gebroeders Smets Peer
 Jan Eyckens Peer (Sint-Martinusdrukkerij)
 Eug. Frencken Bree
 Ed. Govaerts Bree

1920-1930 : Jan Eyckens Peer
 Jonckheere-Castro Peer
 Eug. Frencken Bree
 Ed. Govaerts Bree

1930-1940 : Jan Eyckens Peer
 Jonckheere-Castro Peer
 Eug. Frencken Bree
 Ed. Govaerts Bree (Sint-Jozefsdrukkerij)
 Jos Gijsen Bree (Sint-Lutgardisdrukkerij)
 J. Mondelaers (Bree)

1940-1948 : Jonckheere-Castro Peer
 Hendrix Peer
 J. Frencken Bree
 Ed. Govaerts Bree
 J. Gijsen Bree
 J. Mondelaers Bree

1948- : H. Reyners-Verdonck Meeuwen

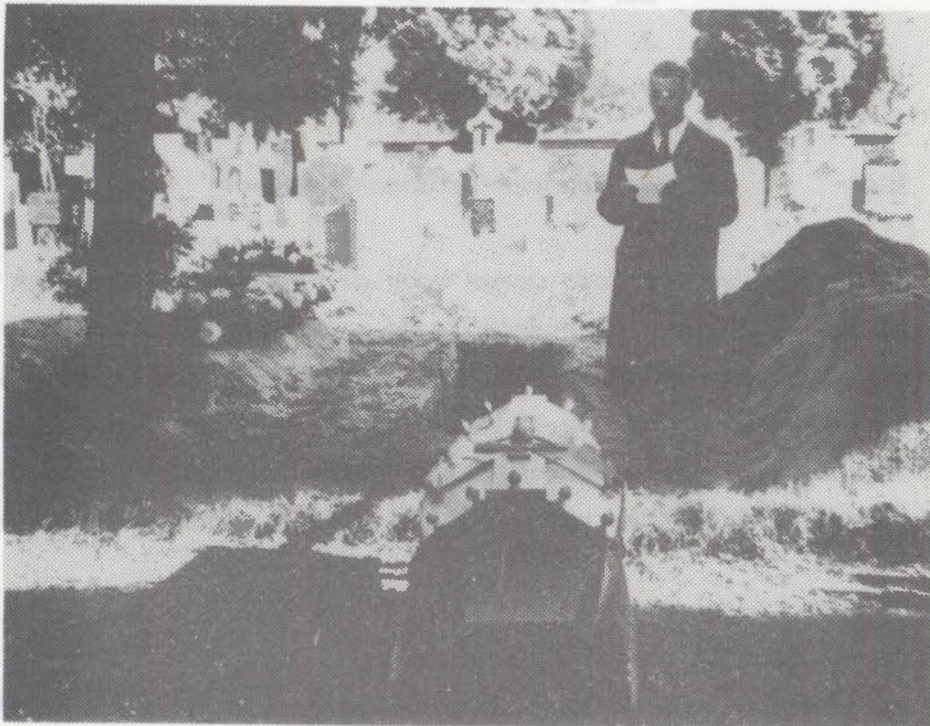
Doodsprentjes met foto waren voor de Tweede Wereldoorlog in Meeuwen eerder zeldzaam. De oudste in de collectie van de Reengenoten die van gesneuvelden en oudstrijders uit de Eerste Wereldoorlog, burgemeester J. Indekeu en de pastoors Claes en Theunissen. Na de Tweede Wereldoorlog komen doodsprentjes met foto frequenter voor, meestal uitsluitend voor de familieleden van de overledene.

4. Op het kerkhof

Na de mis gingen de familie en de burens (in principe iedereen die in de kerk aanwezig was) naar het kerkhof. Tot 1913 lag het kerkhof rond de kerk. Tussen 1913 en 1970 werd men begraven op "het oud kerkhof", dat vlak achter de kerk lag. In de voorbije jaren konden de

1880-1885 1. *Handwritten text, likely a name and date.*

1880-1885 2. *Handwritten text, likely a name and date.*

Handwritten text at the bottom of the page, possibly a note or a list of names.

mensen hun verwanten laten overbrengen naar "het nieuw kerkhof". In het voorjaar van 1986 werd "het oud kerkhof" afgebroken. Alleen de bomen staan er nog. Het nieuwe kerkhof werd in 1970 in gebruik genomen. *Meer gegevens hierover vindt u in DE REENGENOTEN, jg. VI, nr. 2, blz. 3-12.*

De kist werd met behulp van een plank in het graf neergelaten.

Verschillende informanten vertelden hoe akeling het was om de kist met een plof te horen neervallen. Alle aanwezigen namen afscheid van de kist door met een palmtakje een kruisje met wijwater te geven en rond het graf te gaan.

Soms werd er aan het graf een lijkrede gehouden, bij voorbeeld voor een onderwijzer, burgemeester, schepen, oudstrijder of voorzitter van een vereniging. Aangezien er in Meeuwen niet zo veel prominente personen waren, was het een veeleer zeldzaam verschijnsel. De lijkrede werd meestal gehouden door een kollega, een lid van een vereniging of door de opvolger van de overledene. *Het werpen van een handvol aarde op de kist in het open graf was in Meeuwen ook gebruikelijk. De grafmaker wierp vooraf enkele schuppen aarde op het deksel van de kist, niet alleen om ze aan het gezicht te onttrekken maar ook en vooral om het akelige geluid van vallende aarde op de houten kist niet te laten duren.*

Het kruis dat op de kist lag (cf. punt II,1), was er door de naaste buur afgenomen. *Het werd met de schup losgewrikt en aan de naaste buur van de overledene meegegeven.*

Het zou later opgehangen worden in het sterfhuis.

III. NA DE BEGRAFENIS

Als iedereen zijn laatste groet aan de overledene had gebracht, bedankte de naaste buur de overige burens voor hun hulp en hij nodigde de familie uit op de koffietafel. Eerst ging iedereen nog terug naar de kerk om de kruisweg te doen.

1. Het uitvaartmaal

Na de kruisweg gingen de burens naar huis. De naaste buur en de familie gingen naar het sterfhuis, waar enkele buurvrouwen hadden gezorgd voor koffie, boterhammen en vla. *Op de meeste plaatsen werd "bakkemuúzevlaaj, poddingevlaaj en appelevlaaj mèt reziene" opgediend.*

Het staat niet vast of er nog gezamenlijk gebeden werd voor de overledene. Volgens inf. 9 en 15 werden drie en volgens inf. 10 vijf onzevaders en vijf weesgegroetjes gebeden. Twee informanten (8 en 21) dachten dat men een tientje bad. Volgens zes informanten (13,14,20, 23,24 en 26) bad men gewoon een onzevader en een weesgegroetje. De overige informanten wisten hierover niets te vertellen, maar we mogen aannemen dat men - zoals dat vroeger de gewoonte was - voor het eten nog even bad om de Heer te danken voor spijs en drank.

Voor de eerste wereldoorlog vond het uitvaartmaal (of "de uitvaart", zoals men dat toen noemde) drie weken na de begrafenis plaats. Buren en familie gingen 's morgens naar de mis en werden daarna in het huis van de overledene uitgenodigd op koffie, vla en boterhammen. Na de oorlog werden - waarschijnlijk wegens plaatsgebrek in de huizen - de burenen niet meer uitgenodigd en vond het uitvaartmaal, zoals gezegd, plaats op de dag van de begrafenis, opdat familie die ver woonde zich niet twee keer op korte tijd behoefde te verplaatsen.

2. Broodbedeling

In de 19de eeuw gebeurde het soms dat er ter gelegenheid of beter naar aanleiding van een begrafenis brood werd uitgedeeld aan de behoeftigen. Gegoede burgers gaven hiertoe opdracht in hun testament. Dat leren ons de volgende uittreksels :

"Ik wil en begeer dat op den dag van mijn uitvaart aan de armen van Meuwen zal uitgedeeld worden in gebakken brood een hectoliter rogge en zullen nog hectoliter rogge gedurende vijf weken daarna, een hectoliter per week".

uit het testament van Martinus Indekeu, d,d. 9 april 1866 (Archief Pastorij Meeuwen) en

"... na nochtans vooraf van gezegde opbrengst gebruikt te hebben, de nodige som tot betaling der onkosten van mijnen begrafenisdienst en van mijnen uitvaartdienst tot betaling van de rogge uit te deelen aan de arme menschen van Meuwen"

uit het testament van Jan Theodoor Jutten, d.d. 18 januari 1884 (Archief Pastorij Meeuwen).

Aangezien geen enkele informant zich kon herinneren dat er naar aanleiding van een begrafenis brood werd uitgedeeld aan arme mensen, mogen we aannemen dat dit gebruik in het begin van deze eeuw verdwenen is.

Wat alle informanten zich wel herinnerden, was dat iedere dinsdagmorgen (dus niet n.a.v. een begrafenis) tussen de laatste mis en de catechismusles (die in de kerk plaatsvond) door de pastoor brood werd uitgedeeld aan de armen mensen (Deze mensen zaten in de kerk op de "armenbanken" : houten banken die aan de zijkanten stonden en waar men geen stoeltjesgeld hoefde te betalen. Voor de kerkvergroting (1934) hadden sommige mensen nog hun eigen stoel in de kerk, waarvoor ze jaarlijks een bepaalde som aan de kerkmeester moesten betalen : er waren gewone stoelen, maar ook rode fluwelen stoelen voor enkele rijkere burgers).

Dit brood werd bekostigd door "den ermen", de zogenaamde armenraad, de voorloper van het O.C.M.W. De broodbedeling werd tijdens W.O. II afgeschaft door pastoor Vranken.

Ieder jaar op 17 januari, de feestdag van Sint-Antonius, werden na de hoogmis varkenskoppen, hennen en hanen per opbod verkocht. De opbrengst hiervan werd door de eigenaars aan "Sint-Antonius" (en dus onrechtstreeks aan de armen) geschonken. Dit gebruik vond plaats tot 1962, met een korte onderbreking tijdens de tweede wereldoorlog. Sinds 1982 - na een onderbreking van twintig jaar dus - is deze traditie weer opgenomen door de Landelijke Gilde van Meeuwen. De opbrengst is steeds bestemd voor een goed doel.

3. De rouwkleding

De rouwkleding was zwart, zowel voor mannen als voor vrouwen. De vrouwen droegen een "voile" (= rouwsluier). Deze werd zes weken voor het gelaat gedragen en daarna naar achteren geslagen. Sommige oude vrouwen droegen een "falie" : een lange, zwarte kapmantel, die tot op de grond reikte.

De mannen droegen een zwart kostuum, meestal hun trouwkostuum. De (meestal jonge) mannen die geen zwart kostuum hadden, droegen - als teken van rouw - een zwarte band rond de arm, een zwart ruitvormig stukje stof op de mouw, een zwarte knoop of een zwart lintje op de re-

vers of een zwarte band rond de hoed.

Voor de echtgenoot, echtgenote of ouders droeg men één jaar en zes weken rouw. Voor grootouders, broers en zusters was dat een half jaar en voor andere familieleden zes weken.

Tijdens de rouwperiode van de eerste zes weken na de begrafenis mocht men niet op café gaan en niet feesten. Men mocht ook niet (zo vaak) gaan vrijen. Een huwelijk dat gepland was tijdens een rouwperiode moest uitgesteld worden tot een latere datum. Voor de overgebleven echtgeno(o)t(e) was het verboden binnen het jaar te hertrouwen.

4. Bedankingskaartjes

Het gebruik bedankingskaartjes te verzenden is in Meeuwen nog maar 15 à 20 jaar in voege, even lang als het gebruik visitekaartjes af te geven bij een begrafenis.

Enkele weken na de begrafenis schreef men naar al degenen die een visitekaartje hadden afgegeven een kaartje waarop ze bedankt werden voor hun medeleven dat ze betoond hadden. Wie de begrafenis niet had kunnen bijwonen en daarom een visitekaartje had gestuurd, kreeg tevens een doodsprentje toegezonden.

Voor er bedankingskaartjes waren, stond er meestal een dankbetuiging op het doodsprentje zelf, dat kort na de tweede wereldoorlog gevouwen was. Voorheen was dat onmogelijk omdat, zoals gezegd, de doodsprentjes enkel waren en er geen plaats was voor eventuele dankbetuigingen.

5. Hoe werd de nagedachtenis van de overledene na de begrafenis in ere gehouden ?

Tegelijkertijd met de begrafenis werden de zielmissen door de naaste familie aan de pastoor gevraagd. De zielmissen werden de eerste zes weken na de begrafenis opgedragen in de Sint-Martinuskerk zelf en werden - en worden nog steeds - de "zeswekenmissen" genoemd. Ook het jaargetijde werd door de naaste familie gevraagd. Ieder jaar werd er dan een mis opgedragen op de dag dat de persoon overleden was. Die mis werd bijgewoond door alle familieleden (en soms ook burenen), die zich die dag vrij konden maken. Er bestond ook een gesticht jaargetijde : men betaalde een grotere som geld aan de kerkfabriek, waarvan de rente voldoende opbracht om ieder jaar een

mis te bekostigen.

Sommige mensen lieten bij de paters van de Gerkenberg of bij de Kruisheren van Maaseik "een dertigste" doen : dertig dagen na elkaar werd iedere dag een mis opgedragen voor de overledenen.

Als nagedachtenis aan de overledene werden verder nog door de familie regelmatig missen aangevraagd. Op Palmzondag ging men - naast de velden - ook de graven palmen. Iedere zondag voor de hoogmis werden namen afgeroepen van alle leden van het zondagsgebed (Tegenwoordig is deze lijst veel te lang geworden en zegt men gewoon : "Laat ons bidden voor alle leden van het zondagsgebed".)

Op kermismaandag werd er een mis gecelebreerd voor alle overledenen van de parochie. Op kermisdinsdag was er een mis voor alle overledenen van een vereniging. De mis op kermismaandag wordt nu nog altijd opgedragen. De mis op kermisdinsdag is echter afgeschaft door pastoor Vranken, omdat ze op de kosten van de kerkfabriek gedaan moest worden. *Meeuwen viert kermis op de tweede zondag van oktober. Vanaf 1957 werd ieder jaar vlak voor Allerheiligen een lijst van de overledenen van het voorbije jaar aedrukt. Deze lijst werd op Allerzielendag in de kerk uitgedeeld.*

Met Allerheiligen maakte de familie het graf zuiver. Met Allerzielen moest iedere geestelijke drie missen doen (één gezongen en twee gelezen), met als gevolg dat ook iedereen drie missen moest bijwonen. Als men gebiecht had en te communie gegaan was, kon men tussen Allerheiligenmiddag en Allerzielenavond portiuncula-aflaten verdienen (= "persjoenkelen") : bij elk kerkbezoek kon men een aflaat verdienen als men vijf onzevaders, vijf weesgegroetjes en vijf Glorie-zij-de-Vaders bad. In de praktijk ging dit als volgt : men ging de kerk binnen, bad er even, ging tot vlak buiten de kerkpoort, stapte terug binnen (voor een nieuw kerkbezoek), bad er weer, ging terug naar buiten, enz...

De verdiende aflaten waren bedoeld om zieltjes te redden.

IV. HET GRAF

Het graf werd gemaakt door enkele burens (cf. punt I,8). Meestal was een graf na de begrafenis enkel herkenbaar aan de opgehoopte aarde in de vorm van een kist met daarop een houten en later ook een ijzeren kruis, al dan niet met naam. Soms werd gewoon in de aarde een kruis gemaakt met de steel van een spade. Sommige mensen konden een arduinen

kruis of een arduinen grafsteen betalen. De welgestelde families in Meeuwen, o.a. Hoogmartens (cf. inf. 19) en Ceyssens (cf. inf. 31) konden zich een grafkelder veroorloven.

Met Allerheiligen en Allerzielen was er veel minder beweging op het kerkhof dan nu het geval is. Sommige graven werden eigenlijk verwaarloosd. Het plaatsen van chrysanten of andere bloemen op de graven bestond nog niet.

V. VARIA

1. Het overlijden van een kind

Als een kind gestorven was, maakten de buurmeisjes een kroontje van papieren rozen, dat om het hoofd van het kindje gelegd werd. Het kreeg tevens een strikje van een zijden lint en een palmtakje in de hand.

De begrafenis van een kind vond plaats na de mis van acht uur 's morgens. Een ongehuwde buurman droeg het kistje, waarop een wit laken gelegd werd, op de schouder of onder de arm naar de kerk. (In 1935 stierf een kindje van meester Vanderwegen (inf. 26). Hij wilde niet dat het zomaar naar de kerk gedragen werd en zorgde ervoor dat de kerkfabriek een kleine draagbaar liet maken.

Enkel de ouders (alleen zij droegen overigens rouwklederen) en de oudere kinderen van het gezin vormden de korte lijkstoet. Aan de kerk werden ze opgewacht door de pastoor en de schoolkinderen, die allen lid waren van de Orde van de heilige Kindsheid (De Orde van de heilige Kindsheid was een vereniging voor de voortplanting van het geloof bij kinderen, te vergelijken met de Sint-Pieterspenning voor volwassenen. Verantwoordelijken waren zuster Eugène en na haar zuster Donatienne (van de Kindsheid Jesu). Alle kinderen van Meeuwen waren lid, kregen een medaille en een prentje en betaalden ieder jaar lidgeld. In het midden van de jaren '50 werd de heilige Kindsheid vervangen door het P.M.K. : Pauselijk Missiewerk voor Kinderen. Als lidgeld betaalde men een abonnement op een van de volgende boekjes : "Bim Bam" voor kleuters, "Pimpeke" voor het 1e en 2e, "Tam Tam" voor het 3e en 4e, "Horizon" voor het 5e en 6e leerjaar).

Vier kinderen namen het kistje over en legden er een wit laken met een blauw kruis op. Een ander kind droeg de vlag van de heilige Kindsheid : een blauwe vlag waarop het kindje Jezus stond afgebeeld met witte leliën in de hand. Deze vijf kinderen droegen een rood lintje met een medaille rond de hals.

Na de mis droegen de kinderen van de heilige Kindsheid het kistje naar het kerkhof, waar het begraven werd op een aparte plaats.

(Vroeger stierf er bijna iedere week een kind in Meeuwen. Alle informanten herinnerden zich nog een woedende preek van pastoor Vranken, die zei dat dit een schande was en dat de mensen niet voldoende aandacht besteedden aan hygiëne. Vanaf die historische dag - want zo mag het wel genoemd worden - was het overlijden van een kind in Meeuwen een zeldzaam verschijnsel. Dit werd bevestigd door alle informanten, ook door Sylvie en Mina Plessers die kroontjes verkochten en oprecht blij waren dit plots niet meer te moeten doen. Pastoor Vranken heeft in Meeuwen de Engelenmis ingevoerd : een begrafenismis voor kinderen beneden de zeven jaar (die dus hun eerste communie nog niet gedaan hadden)).

2. Het overlijden van een ongehuwde man of vrouw

Bij de begrafenismis van een ongehuwde man of vrouw werd er een kroon gekocht door de andere ongehuwden van de buurt.

Voor ongehuwde jonge vrouwen bestond er de Congregatie van Onze-Lieve-Vrouw. Als iemand van de Congregatie stierf, woonden de overige leden de begrafenismis bij.

Voor de rest was er geen verschil met andere begrafenissen voor volwassenen : men kreeg een gewone houten kist die gedragen werd door de burens.

3. Ongedoopte kinderen

Vroeger werden alle levend geboren kinderen gedoopt. Wanneer de pasgeborene in onmiddellijk levensgevaar verkeerde, werd hij/zij door de vroedvrouw gedoopt. Later volgde dan de echte doop in de kerk. Doodgeboren kinderen uit een miskraam werden in doeken gewikkeld of in een kistje gelegd en door de vader en een gebuur 's avonds op het kerkhof begraven.

4. Zelfmoordenaars

Zelfmoord werd vroeger als een doodzonde beschouwd. Zelfmoordenaars werden zo vlug mogelijk 's avonds met een kruiwagen of kar naar het kerkhof gebracht en daar op een voorbehouden plaats bij de ongedoopten begraven, zonder lijk-kist.

5. VARIABedienen

Zodra iemand op sterven lag, ijde een van de burens naar het dorp om de pastoor te halen. De pastoor haastte zich naar de stervende om hen te "bedienen". Hij

was vergezeld van de koster, die de lantaarn droeg en een belletje deed rinkelen om voorbijgangers te waarschuwen. Wanneer de pastoor en de koster passeerden, knielden de voorbijgangers neer. De mannen namen hun klak af. Fietsers stopten, stapten af en knielden eveneens.

Dodenhuisje

Op het oudste kerkhof, rond de kerk, stond geen dodenhuisje. Op het nieuwe kerkhof van 1913 werd er een gebouwd langs de noordelijke muur. Het dodenhuisje dienden om "vreemdelingen" of verminkte slachtoffers van ongevallen op te baren.

Overlijdensaangifte

Elk overlijden moest binnen de 24 u op het gemeentehuis aangegeven worden. De overlijdensaangifte was een mannenaangelegenheid. Wanneer een vrouw of een kind overleed werd de aangifte gedaan door de echtgenoot en een buurman als getuige. Wanneer de echtgenoot overleed gebeurde de aangifte door de twee naaste burens.

†
 Bid voor de zielen
 van onze afgestorvenen
 in de Parochie MEEUWEN

Zijn overleden in de Heer
 van november 1956 tot november 1957.

	O	
Karel Meermans		18 nov.
Helena Vliegen		5 dec.
Jaak Soons		15 dec.
Jan Cillen		30 dec.
Jaak Indekeu		12 jan.
Michel Hoex		28 jan.
Leopold Evens		24 febr.
Mathijs Boonen		2 maart
Henri Niesen		3 maart
Hendrik Vaeren		13 maart
Mathijs Kerkhofs		27 maart
Catharina Reynders		12 april
Hubertina Paesen		23 mei
Maria Neyens		30 juni
Michel De Backer		6 juli
Martinus Bloemen		9 juli
Hendrika Pleters		21 juli
Catharina Evens		24 juli
Lambertus Nijls		29 juli
Mathijs Nouwen		12 aug.
Elizabeth Stevens		20 aug.
Jezef Bomans		25 sept.
Hendrik Hermans		30 sept.
Jaak Vliegen		21 okt.

Vrienden, gij tenminste, ontfermt U mijner.

H. Hart van Jezus, ons toekome uw rijk.

(300 d. afl.)

Barmhartige Jezus, geef hun de eeuwige rust.

(7 j. en 7 q.)

DRUK. H. REYNERS-VERDONCK MEEUWEN

autzelmakersspielgetieg

I. SPOEL SPOOL

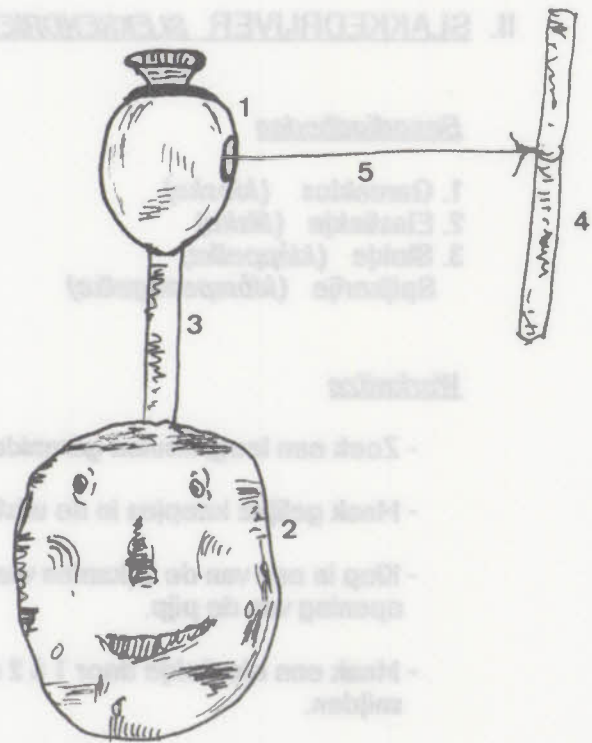
Benodigheden

- 1. Hazelnoot (hazenuit)
- 2. Aardappel (èrpel)
- 3. Spijker (alnagel)
- 4. Stokje (klèppelke)
- 5. Naaigaren (garendraot)

Werkwijze

- Zoek een grote, harde hazelnoot.
- Doorboor de noot voorzichtig volgens de lengteas.
- Maak de openingen ruim genoeg om er een spijker (ca. 10 cm) door te steken.
- Peuter de rest van de vrucht uit de dop.
- Boor met een puntig voorwerp een gaatje in de zijwand van de dop.
- Neem een stukje sterk naaigaren (ca. 25 cm) en maak één einde aan het stokje vast.
- Steek het andere einde door het gaatje opzij in de dop en haal het door de opening aan de onderkant van de dop.
- Bind het einde vast aan de spijker op ca. 1 cm van de kop.
- Duw de spijker door de dop.
- Wind het draadje op door met de nagel in de noot rond te draaien.
- Steek de spijker met de punt in een zware, gave aardappel.
- Houd de hazelnoot tussen duim en wijsvinger van je linkerhand en neem het stokje in je rechterhand.
- Trek aan de draad.

Bij het trekken zal het gewicht van de aardappel als vliegwiel fungeren, m.a.w. de aardappel blijft doordraaien en zal de afgewikkelde draad weer opwinden. Door de opgerolde draad telkens weer uit de dop te trekken, kun je de spoel in beweging houden.

II. SLAKKEDRIJVER SLEKSENDRIEVER

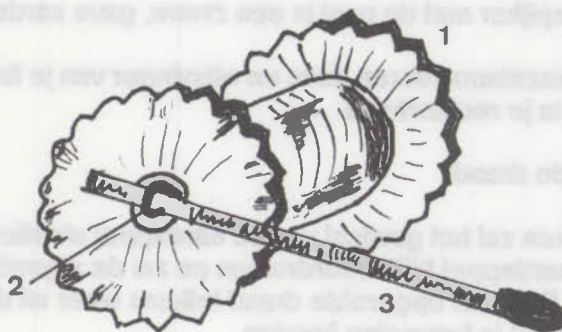
Benodigheden

1. Garenklos (kloske)
2. Elastiekje (litske)
3. Stokje (klèppelke)
- Spijkertje (klòmpenègetke)

Werkwijze

- Zoek een leeg, houten garenklosje.
- Maak gelijke keepjes in de uitstaande randen.
- Klop in een van de zijkanten van het klosje een spijkertje vlak naast de opening van de pijp.
- Maak een elastiekje door 1 à 2 mm van een oude binnenband (fiets) af te snijden.
- Haak het elastiekje achter het spijkertje en steek of haal het door de pijp.
- Steek het stokje door het elastiekje, zodat het uitgerokken ding niet kan terugspringen.
- Houd het klosje in de ene hand, terwijl je met de andere hand het stokje ronddraait om het elastiekje op te winden.
- Zet het voertuigje voorzichtig op het parcours en laat het los.

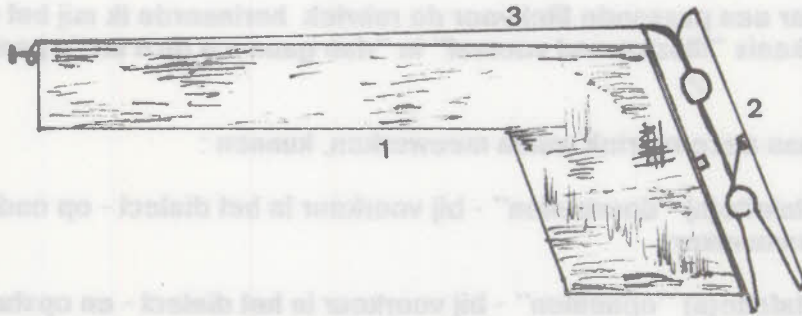
Door de kracht van het zich afwikkellende elastiekje en de tegendruk van het stokje zal het klosje draaien en begint de slakkedrijver te rollen. Dank zij de inkepingen kan de slakkedrijver hindernissen nemen en hellingen beklimmen. De slakkedrijver kan gesmeerd worden door tussen het klosje en stokje een "karsrondel" te voorzien.

III. GEWEERTJE GEWIÉRKE

Benodigheden

1. Plankje (*plengske*)
2. Wasknijper (*lievesspel*)
3. Elastiekje (*liske*)
Spijkertjes (*nègelkes*)

Werkwijze

- Zaag uit een plankje de figuur van een revolvertje.
- Nagel de houten (?) wasknijper met een paar fijne spijkertjes op de rug van de handgreep vast.
- Voorzie aan het voorste einde van de loop een kleine inkeping of een spijkertje.
- Neem een elastiekje en span het tussen de wasknijper en de "uitgang" van de loop.
- Mik op het doel en druk de wasknijper open.

De loop en de handgreep kunnen naar smaak versierd worden.
Denk erom : niet op elkaars hoofd mikken !

(wordt voortgezet)

JOZEF KERFS

ESTAFETTEN

Niettegenstaande er nog hopen ongeredigeerd materiaal voor andere artikels op de redactietafel ligt, beginnen we nog eens een nieuwe rubriek.

Haast elk niet-zakelijk gesprek met oudere mensen over vroeger is gekruid met geestige voor- of toevalletjes en aanhalingen van rake antwoorden, boertige opmerkingen, spontane versprekingen of ongewilde dubbelzinnigheden uit de mond van dorpsfiguren.

We zouden een aantal van dergelijke amusante en pretentieloze verhaaltjes - zoals iedere lezer er wel een paar kent - in de volgende Reengenoten willen bundelen.

Zoekend naar een passende titel voor de rubriek herinnerde ik mij het woord 'estafette' met de betekenis "illustrerend voorval" in "dao gaon ich dich ins 'n paar (è)stafette van vertèlle".

Lezers die aan deze rubriek willen meewerken, kunnen :

1. hun estafette(n) "doorbellen" - bij voorkeur in het dialect - op onderstaand telefoonnummer;
2. hun estafette(n) "opnemen" - bij voorkeur in het dialect - en opsturen naar of afgeven op onderstaand adres (cassette wordt teruggegeven);
3. hun estafette(n) "noteren" - in dialect of Nederlands - en opsturen naar of afgeven op onderstaand adres.

Om aan deze rubriek te kunnen meewerken hoeft u geen schrijftalent te bezitten. Uw estafetten worden discreet en in verzorgde taal gepubliceerd.

Jean Bosmans
Beemdstraat 77

3578 Meeuwen tel. 011/463.620

1. DE HAAN

Vele jaren geleden hadden de zusters van Meeuwen aan het klooster nog een ren waarin altijd wat kippen rondscharelden of een zandbad namen.

Op een dag begon één van die kippen zich eigenaardig te gedragen : ze zat altijd op het nest. Iemand van Meeuwen zei toen eens tegen Zuster Overste :

"Zuster, daar moet ge eier onder leggen, dan krijgt ge kuikskes." Daar had zij nog niet aan gedacht, maar het was het proberen waard.

's Anderendaags kroop de zuster in het hok, hefte de hen op en legde er een hele hoop eieren onder. Drie weken gewacht : niets. Vier weken gewacht, nog altijd niets. Kortom, na zes weken waren er nog geen kuikens. De zuster begreep er niets van.

Nu waren de zusters wel met zevenen of achten, maar voor heel belangrijke zaken gingen ze toch bij een vertrouwensman te rade. Uiteraard kwam het geval van de "wèèrse hin" ter sprake.

"En waar hebt ge die eier gehaald?", vroeg de raadsman.

"Die hebben we van onze eigen kippen", zei de zuster fier.

"En waar is de haan?" vroeg de man bekommerd.

"Die hebben we niet", zei de zuster blozend.

"Dan zult gij nog lang mogen wachten, eer ge kuiken hebt", antwoordde de man geamuseerd.

De zusters hebben er toen toch maar een haan bijgehaald om 't euvel te verhelpen.

Louis Schepers

2. HET VERKEER(D)SLICHT

Tussen de eerste en de tweede wereldoorlog fietsten twee meisjes van Meeuwen naar Hasselt. Dat waren Maria Vliegen en Liza Verdonck. Laatste genoemde wou in Hasselt een familielid bezoeken. De jongedames kenden wel de weg, maar ze hadden nog nooit van hun leven verkeerslichten gezien. Dat was niet verwonderlijk: in Meeuwen zelf was er toen weinig verkeer en zelfs weinig elektrisch licht.

Op de Grote Markt in Hasselt waren er verkeerslichten geplaatst om het verkeer te regelen, weliswaar onder het controlerend oog van een rijkswachter.

En wat gebeurde daar? Juist! Maria en Liza van Meeuwen peddelden doodgewoon door het rode licht en slalomden over de Grote Markt. De rijkswachter riep hen bij zich en wees hen terecht.

Na het familiebezoek haastten de twee onschuldige deernen van Meeuwen zich naar huis: over de Grote Markt en ... weer door het rode licht.

Dezelfde rijkswachter van daarstraks gebod hen af te stappen.

"Hebt gij het rood licht niet gezien, juffrouwen?"

"Jawel, meneer, maar èuh ... voor wat dient dat?"

"Van waar zijt gij?"

"Van Meeuwen."

"Oh, riejt dan mer duùr. Ich bin van Èlekóm."

Martin Vliegen

(wordt voortgezet)

STUDIEBEURS PLESSERS

STUDIEBEURZEN, ONTWIKKELINGSKANSEN VOOR JONGEREN EN BRON VOOR FAMILIEGESCHIEDENIS

Democratisering van het onderwijs is een recent gegeven. Eeuwenlang genoten alleen "bevoorrechten" hoger onderwijs, blijkbaar zonder dat dit gemis aan intellectuele ontwikkeling als een discriminatie werd aangezien.

Een boer behoorde zijn land te bewerken, een arbeider diende de hem opgelegde taken zo gedegen en gedwee mogelijk te verrichten. Een vrouw hoorde thuis in keuken, stal en kerk. Kinderen werden zo jong mogelijk in het arbeidsproces ingeschakeld; dat was vanzelfsprekend en lovenswaardig. Boeken en wijn waren goed voor de pastoor.

De goegemeente was er zelfs van overtuigd dat het niet goed was "veel letters gegeten te hebben". Daar kon niets goeds van komen, zéker niet voor een vrouw.

Ondanks deze algemeen verbreide opvatting zijn er altijd goedmenende mannen geweest die er anders over dachten. Zij dachten aan de sluimerende intellectuele behoeften van hun neefjes en uitzonderlijk ook van hun nichtjes. Om deze ontwikkeling te bevorderen stichtten zij studiebeurzen. Vrouwelijke studiebeursstichtingen zijn me niet bekend.

Helemaal belangeloos zullen de beurzenstichters ook wel niet geweest zijn. Als je met aardse goederen gezegend was en je bezit nog had zien aangroeien, was het veilig, voor je zielezaligheid, een deel ervan nuttig te besteden. Deed je dit met een studiebeurs, dan bleef je naam vereeuwigd en kon je rekenen op de blijvende dankbaarheid van degenen die de beurs genoten. Vaak behoorde een dagelijks gebed voor de milde schenker tot de verplichtingen van de beursgenieter.

Dat het merendeel van de studiebeursstichters priesters waren, zeker in de Kempen, zal geen verwondering baren. Zij hadden vaak als enige van de familie de kans gehad om te studeren en zagen de stichting, naast andere redenen, misschien ook als een soort inlossen van schuld?

De studiebeursstichtingen dateren grotendeels uit de 18de of 19de eeuw. Sommige gaan terug tot de 16de en 17de eeuw. Meestal vormen ze een onderdeel van een testament. Dat testament verschaft dan gegevens over de testateur en zijn vermogen. De namen van de begunstigden komen erin voor, soms met hun graad van verwantschap. De voorwaarden voor het bekomen van een studiebeurs worden nauwkeurig omschreven.

in de loop der jaren hebben talrijke afstammelingen van de eerste rechthebbenden dankbaar gebruik gemaakt van deze studiefinanciering. Aanvankelijk stelden de beurzden de begunstigde immers in staat praktisch gratis te studeren. In de Kempen was het voor vele families zelfs de enige mogelijkheid om een begaafde jongere te laten studeren. Dat het vaak om voorbereiding op het priesterschap ging, was in een agrarische leefgemeenschap evident.

Het zal ook niemand verwonderen, dat er dikwijls méér gegadigden waren voor één beschikbare beurs. Zo een studiebeurs was immers méér dan een schouderklopje. De collateurs die de beurs dienden toe te kennen hebben dit zeker gedaan "in eer en geweten", zoals bepaald werd. Toch duiken in de familiearchieven betwistingen op. Wie wil niet graag een graantje meepikken van de suikeroom? Waar geld begint, houdt gemoedelijkheid op, dus werd voor eigen recht opgekomen.

Dat verklaart ook waarom sommige ingediende stambomen met een korrel zout dienen genomen te worden. De graad van verwantschap was meebepalend voor het al dan niet toekennen van de studiebeurs. Men diende de verwantschap met de stichter te staven door het overleggen van bewijzen. Het is dan ook menselijk dat een overoom soms tot "oom" gepromoveerd werd. Een rijke wordt altijd vlugger "oom" genoemd dan een sukkelaar.

Anderzijds is het ook zo, dat wie zich de moeite getroost om een studiebeurs aan te vragen, de beursstichter eer bewijst.

Zeker in het geval van de beurs PLESSERS is het de stichter erom te doen geweest zijn erfenis zo goed mogelijk te besteden. Wat kon hij dan beter doen dan aan zijn nabije en verre verwanten de mogelijkheid bieden om te studeren?

Wie van de honderden rechthebbenden zich na het lezen van wat volgt geroepen voelt om een aanvraag in te dienen, wacht nog aardig wat werk om "de bewijzen" van verwantschap bij elkaar te zoeken en te laten wettigen.

In de hiernavolgende bladzijden wordt wel een flinke hand toegestoken.

De vele anderen die dit stuk lezen als "familiegeschiedenis", zullen overtuigd worden, dat de stambomen ingediend voor het bekomen van een studiebeurs, niet over het hoofd mogen gezien worden. Zij zijn vaak een echte bron om de familiegeschiedenis te stofferen. Dat men de gegevens kritisch moet beschouwen doet geen afbreuk aan hun waarde. Kritisch inzicht is immers een eerste vereiste bij het lezen van alle documenten.

G. Juvens-Geerkens

juli-augustus 1987

In den naam van Zyne Majesteit den Koning der Nederlanden.

Voor ons Alexander Waddeleux (. . .) was tegenwoordig den heer Hubertus Plessers, ongehuwd, zonder beroep, woonende in de gemeente van Meuwen, kanton van Bree, aan den notaris en getuigen wel bekend, ziek van lichaam, maar genietende alle zyne verstandelyke krachten, dewelke in het inzicht der dood, heeft gemaakt, voorgezegt en duidelijk uitgesproken in tegenwoordigheid der gezeide getuigen, zyn testament aan ons notaris, hetwelk wy hebben geschreven gelyk het ons door den testateur voorgezegt is geworden, alles gelyk volgt.

1ste IK beveel myne ziel aan God almachtig en aan de heilige Maagd Maria zyne moeder.

2e Willende bystaan, naar myn dood, myne bloedverwanten en naar hun de jonge lieden geboren in de gemeente van Meuwen, om te geraaken tot den geestelyken staat, ik stigt voor altyd eene familie beurs, onder den naam Plessers Beurs.

IK geef en legatee tot onderhoud van deze stifting of fondatie, den eigendom van alle gereede en ongereede goederen, van wat aart en waar zy gelegen zyn, welke zullen erkend worden my toe te behooren op mynen sterfdag, en ik wil dat de inkomsten van de gemelde goederen zullen gebruikt worden, en de genoemde beurs bestierd wordt naar de volgende voorwaarden.

3e De naaste bloedverwanten van den stichter zoo van den Vaders kant als van de moeders kant zullen altyd het voorregt hebben, tot het genieten van de gezeide beurs, en ingeval dat er zich geene bloedverwanten van den fondateur zouden bevinden die dezelve zoude kunnen of willen genieten, alle de jonge lieden geboren in de gemeente van Meuwen, zullen er regt aan hebben.

4e Indien zich niemand bevind 't zy bloedverwanten, of naarkomelingen van den fondateur of geboren te Meuwen, dewelke de collatie van den beurs verzoeken, zal zy openstaande blyven tot dat zich iemand aan komt bieden. Gedurende het openstaan zullen de collateurs de inkomsten der beurs gebruiken tot vergrooting van dezelve.

5e Om de gemelde beurs te genieten, de jongman voor dewelke men de collatie zal verzoeken, moet de latynsche taal gestudeerd hebben op het punt van te beginnen de tweede school of grammatica.

De bezitter van de beurs zal jaarlyks genieten dertig franche kroonen of hunne afbeeldende waardy, zoodra hy de collatie zal verkregen hebben, tot dat hy zyne vyf scholen van 't latyn zal gemaakt hebben, het is te zeggen, tot dat hy bekwaam zal erkend worden van in de philosophy te treden, aan welkers tydstop hy zal jaarlyks genieten seventig franche kroonen, of hunne weerdy, tot hy een plaats verkregen zal hebben, in de geestelyke bediening, die hem een tractement, welke het zy, zal bybrengen.

6e De eerste bezitter van de genoemde beurs, moet een klein neef zyn van den fondateur, en tot dien tyd zullen de inkomsten van de beurs opgebeurd worden, door de zorgen van de collateurs hiernaar te benoemen, die dezelve zullen gebruiken tot vergrooting van de fondatie tenzy ik het anders voorschryf door eene byzondere dispositie, onafhangelijk van de tegenwoordige fondatie.

7e Ieder priester die de beurs zal genieten of genoten zal hebben, is gehouden jaarlyks te calebreeren, gedurende zyn geheel leven, vyf leesmissen, tot rust der ziel van den fondateur.

8e Indien er eene vermeerdering in de inkomsten van de beurs is, de collateurs zullen de jaarlykse betalingen vermeerderen, volgens hun goedduncken in drie evenredigheden gesteld door den artikel vyf hierboven.

9e Ieder keer dat de beurs zal veranderen van bezitter in den eersten graad, zullen de collateurs terug houden, van de eerste betaaling, eene louis, voor het fabriek van de kerk van Meuwen.

10e Ik noem voor altoos, tot de collateurs van de beurs die ik fondeer, door het tegenwoordig testament, de Eerw. heeren pastoor en caplaan van de gemeente Meuwen, en provisioneelyk mynen naadsten bloedverwant, van het mannelyk geslagt, tot dat er eene priester zal zyn, dewalke de beurs genoten heeft, of dezelve nog geniet, dewalke alsdan, van regt, den derden collateur zal worden. Indien er zich verscheide priesters bevinden, hebbende genoten, of genietende de beurs, het regt van derde collateur zal toekomen aan den oudsten onder hun.

11e Ik noem voor eerste collateur onder myne bloedverwanten, dadelyk naar myn dood, myn neef Jan-Michel Plessers, woonagtig te Meuwen.

12e Indien er verscheidenheid van gedagte is, tusschen de collateurs om de collatie van de beurse af te geven, of voor de bestiering der inkomsten of voor de benoeming van den ontvanger, de meeste stammen zullen het werweldigen.

13e Ik noem voor ontvanger der inkomsten van de gezeide beurs, myne twee neven Hendrik en Lambertus Plessers, en naar hunne dood mynen naadsten bloedverwant, van het mannelyk geslagt, woonende te Meuwen. Indien er geene van myne bloedverwanten meer in wezen is, zullen de heeren collateurs eenen ontvanger kiezen, aan denwalken zy eenen borg kunnen doen stellen, als zy het noodig zullen vinden.

De ontvanger van de gemelde beurs zal eene remise genieten van vyf gulden per honderd op de sommen die hy zal ontvangen. Hy zal de inkomsten verzoeken, zal de betaalingen doen, zal kwyting geven en ontvangen, en zal altyd de overige sommen gereed houden aan den wil, of dispositie der collateurs.

14e Indien de collatie van de beurs zoude moeten afgegeven worden er er bevonden zich maar twee collateurs, zal de ontvanger provisioneelyk de derde openstaande plaats bedienen.

Dit wiard aldus uitgesproken en voorgazagt door den genoemden testateur aan ons notaris in tegenwoordigheid van Arnoldus Indekeu, brouwer, Josephus Baunis, Hendricus Coetsen en Peter Jacobus Hollanders, alle drie landbouwers, woonende alle vier in de gemeente van Meuwen, getuigen hiertoe verzocht, (. . .)

Waarvan acte gemaakt en gepasseerd in de gemeente van Meuwen, ten woonhuis van den testateur, den acht-en-twintigsten January, achttien honderd drie-en-twintig om drie uren naar middag, en hebben de gezeide getuigen getekend dit tegenwoordig testament, met den testateur, en ons notaris.

Waren geteekend H. Plessers, A. Indekeu, H. Coetsen, J. Baunis, P.-J. Hollanders, Wadeux, notaris.

Voor eensluidend afschrift van de minuta afgegeven aan den testateur den 1e February 1823.

(Geteekend) WADELEUX, notaris.

FAMILIE PLESSERS

Over de familie PLESSERS volgt hierna een "globaal" overzicht. Het was niet de bedoeling de volledige stamboom uit te werken. De onderlinge verwantschap tussen de diverse takken werd opgezocht in functie van de studiebeurs "Plessers". Dit verklaart waarom van elke tak niet evenveel gegevens voorhanden zijn. Wel werd getracht de familieband tussen de verschillende takken te verduidelijken. Daarom wordt voor iedere tak naar de gemeenschappelijke voorvader terug verwezen.

De stamboom van de familie PLESSERS vervolledigen laat ik graag over aan een "Plessers" die, na het lezen van wat volgt, misschien gemotiveerd is om verder te zoeken. Nu reeds wens ik hem of haar veel zoekgenot.

FAMILIENAAM

Betekenis

Volgens J. Molemans in Toponymie van As (blz. 109) is Plessers de geassimileerde vorm van "pletser", persoonsnaam afgeleid van mnl. plets, mnd. pletz "lap, vooral van stof" (MWVI, 469).

Dezelfde auteur verwijst daarin ook naar Pletzer = schoenmaker, vermeld in "Familiennamen in Oostfalen" van R. Zoder.

Verspreiding

Voor 1750 komt de naam Plessers vaak voor in Bilzen, Munsterbilzen en Eigenbilzen. Met de genealogische gegevens van de Heer J. Cuypers van Kleine-Brogel, over de Plessersen te Bilzen en Munsterbilzen, zijn we erin geslaagd ook de 17de-eeuwse voorouders van de Meeuwense beursstichter te achterhalen.

I. Plessers Joannes huwt te Bilzen op 23 januari 1632 met Elisabeth

Jans.

Zij overleed te Bilzen op 18.02.1639. In tweede huwelijk met Beatrix Pluckens worden te Bilzen vier kinderen geboren :

1. Joannes	*12.02.1640
2. Lambertus	*29.03.1641
3. Jaspar	*12.05.1644
4. Elisabeth	*11.11.1646

II. Plessers Lambertus geboren te Bilzen op 29 maart 1641 en er overleden op 17 juli 1719, huwt te Munsterbilzen op 29 oktober 1664 met Nelissen alias Thonissen Elisabeth.

Uit dit huwelijk werden te Munsterbilzen vijf kinderen geboren. Het jongste kind werd geboren op 22 augustus 1676. De moeder overleed acht dagen later op 30 augustus 1676.

Reeds op 26 november 1676 hertrouwde Lambertus Plessers met Gertrudis Meskens. In dit huwelijk werd een zoon geboren die als kind overleed. De moeder overleed in december 1679.

Alleen zijn was blijkbaar niets voor Lambertus Plessers. Op 11 februari 1680 vinden we hem voor de derde maal voor het altaar, nu met Helena Jasperts, alias Van de Laer.

Uit het derde huwelijk werd nog een zoon geboren :

Joannes *Munsterbilzen, 19 november 1680

+Munsterbilzen, 9 september 1747

- iii. Plessers Joannes, geboren te Munsterbilzen op 19 november 1680, huwt te Munsterbilzen op 7 september 1704 met Elisabeth Raeymaeckers.

In dit huwelijk werden, voor zover bekend, vijf kinderen geboren : twee dochters, nl. Catharina (gedoopt Munsterbilzen 2 juni 1705) en Landrada (gedoopt Munsterbilzen 7 juli 1707) en drie zonen die, in het midden van de 18de eeuw tegelijkertijd in Meeuwen en in Grote-Brogel opduiken.

Lambertus Plessers geboren te Munsterbilzen op 8 april 1711.
Zijn afstammelingen vindt men terug onder tak A.

Walter Plessers geboren te Munsterbilzen op 17 september 1713.
Zijn afstammelingen vindt men terug onder tak B.

Caspar Plessers geboren te Munsterbilzen in 1716
Zijn afstammelingen vindt men terug onder tak C.

Het zou natuurlijk interessant zijn te weten "waarom" de drie gebroeders naar de Kempen uitweken en zich daar een moeizaam bestaan opbouwden. Hun vader overleed te Munsterbilzen in 1747. Walter Plessers woonde sinds 1741 te Grote-Brogel. De beide andere broers vinden we, kort na de dood van hun vader, terug in Meeuwen, één in het dorp en één op het Gestel.

De drie broers kunnen zich, voor zover dat voor hen nog mogelijk is natuurlijk, verheugen op een talrijk nageslacht. Alle takken leven onder de naam Plessers tot op heden verder. Zoals in praktisch alle families kan men de laatste generaties niet meer honkvast noemen. Verwanten Plessers worden heden ten dage overal aangetroffen. In Opoeteren en Vroenhoven komt de naam voor resp. in 1724 en 1734.

A. Lambertus Plessers

Lambertus Plessers werd geboren te Munsterbilzen op 8 april 1711 en overleed te Meeuwen op 3 maart 1786.

Hij huwde te Ellikom op 10 augustus 1750 met Margareta Smeets, alias Nouwen, geboren te Ellikom op 29.12.1723. Hun kinderen werden te Meeuwen geboren. In de bevolkingslijst, opgesteld door pastoor Rietraet in november 1762 worden zij als volgt vermeld, onder de hoofding : in het dorp.

Lambertus Pletsers pachter, slaghter, ende hebbende een klein bolieksken van saul, seep, smaut, tarr en traen, oudt ontrent de 50 jaeren.

Margareta Nouwen sijn huijsvrouw oudt 40 jaeren

Jan Pletsers soen oudt ontrent de 12 jaeren

Catharina Pletsers dochter oudt in haer 9de jaer

Hubertus Pletsers soen oudt in sijn sesde jaer

Hermanus Nijs costganger oudt 13 jaeren

Joannes Thylen costganger oudt 11 jaeren ()*

(*) De bevolkingslijsten van 1762 zijn in het algemeen erg betrouwbaar in tegenstelling tot die onder Napoleon opgesteld werden. In het laatste geval gebeurde het vaak dat er een loopje genomen werd met de leeftijd om zo aan de conscriptie te kunnen ontsnappen.

PLESSERS Joannes X B. 1632 JANS Elisabeth
 XX B. 1639 PLUCKENS Beatrix

Joannes
 °B. 1640

Jaspar
 °B. 1644

Elisabeth
 °B. 1646

Lambertus X MB. 1664 NELISSEN alias Thonissen Elis.
 °B. 1641 XX MB. 1676 MESKENS Gertrudis
 XXX MB. 1680 JASPARTS alias Van de Laer Hel.

Joannes
 MB. 1680

X
 MB.1704

RAEYMAECKERS Elisabeth

Gaspar
 MB. 1682

Catharina
 °MB. 1705

Landrada
 °MB. 1707

Walter
 °MB. 1713

Caspar
 °MB.1716

M. Josepha
 °MB. 1718

Hubertina
 °MB.1719

Hubertus
 °MB. 1721

TAK A LAMBERTUS
 °MB 1711

MB. = Munsterbilzen B. = Bilzen
 M. = Meeuwen E. = Ellikom
 W. = Wijshagen

3. Maria Catherina *Meeuwen 12.07.1781
4. Maria Catherina *Meeuwen 17.01.1784, gehuwd met
Arnold Kerfs, volgt verder onder A. 1. 4.
5. Philippus *Meeuwen 01.02.1788
+Meeuwen 08.02.1788
6. Petrus Joannes *Meeuwen 08.10.1789
7. Joannes Henricus *Meeuwen 16.03.1792. Hendrik Plessers
overleed te Meeuwen op 4 oktober 1834, 42 j. oud, dienst-
knecht, ongehuwd.

A. 1. 1. Lambert Plessers *Meeuwen 15.03.1778

Lambert Plessers, oudste zoon van het echtpaar Plessers-Palmaers huwde te Meeuwen op 8 mei 1817 met Maria Helena Kerfs *Meeuwen 29.12.1784, dochter van Willem Kerfs en Gertrudis Custers. Haar beide ouders waren reeds overleden. Willem Kerfs overleed te Meeuwen op 30 april 1811 en zijn echtgenote Gertrudis Custers op 3 december 1811.

In 1828 woonde het gezin Plessers-Kerfs in het dorp van Meeuwen, in het huis "Lemkens".

Lambert Plessers is "akkerman" en naast zijn vrouw en kinderen woont ook een Hendrik Plessers bij hen. Deze staat als dienst-knecht en is nog ongehuwd. Mogelijk gaat het hier om zijn jongste broer (*1792).

Kinderen van het echtpaar Plessers-Kerfs

1. Jan Michiel *Meeuwen 22.01.1818
2. Maria Elisabeth *Meeuwen 27.08.1820
3. Anna Gertrudis *Meeuwen 08.11.1821
4. Catherina Elisabeth *Meeuwen 22.05.1824
5. Willem *Meeuwen 04.11.1825
+Meeuwen 30 sept. 1834
6. Maria Catharina *Meeuwen 21.04.1828
7. Peter Jan Plessers *Meeuwen 20.08.1831

Bij de aangifte van nr. 6 staat vermeld dat het een kind is van Lambert Plessers en Maria Helena Meyers. Toch durven we stellen dat het hier om Maria Helena Kerfs gaat. Drie jaar later, als Peter Jan wordt geboren, staat de moeder weer als Maria Helena Kerfs vermeld.

De foutieve vermelding van de naam van de moeder ligt wellicht bij de gewoonte de mensen bij hun "erfnaam" te noemen. In 1828 is Lambert Plessers 50 jaar oud, in 1831, bij de geboorte van Peter Jan is hij 53 jaar oud.

A.1.2. Michiel Plessers °Meeuwen 02.10.1779

Michiel Plessers tweede zoon van het echtpaar Plessers-Palmaers huwde te Meeuwen op 18 juli 1817 met Anna Catharina Beunis °Meeuwen 14.10.1791, dochter van Arnold Mathieu Beunis overleden te Meeuwen 14 frimaire an 9 en van Catharina Elisabeth Indekeu. Anna Catherina Beunis staat bij haar huwelijk vermeld als "blanchisseuse", Michiel Plessers als "slager".

In 1828 woont dit echtpaar in het dorp in het huis "in den hoek". Michiel is nog altijd slachter en hun kinderen wonen bij hen :

Kinderen van het echtpaar Plessers-Beunis

1. Catherina Elisabeth °Meeuwen 20.08.1818

De vader is bij de geboorte van zijn jongste kind 50 jaar.

2. Hendrik Hubertus °Meeuwen 03.11.1820

3. Maria Helena °Meeuwen 24.11.1823

4. Petronella °Meeuwen 16.03.1825

5. Joannes Martinus °Meeuwen 14.05.1827

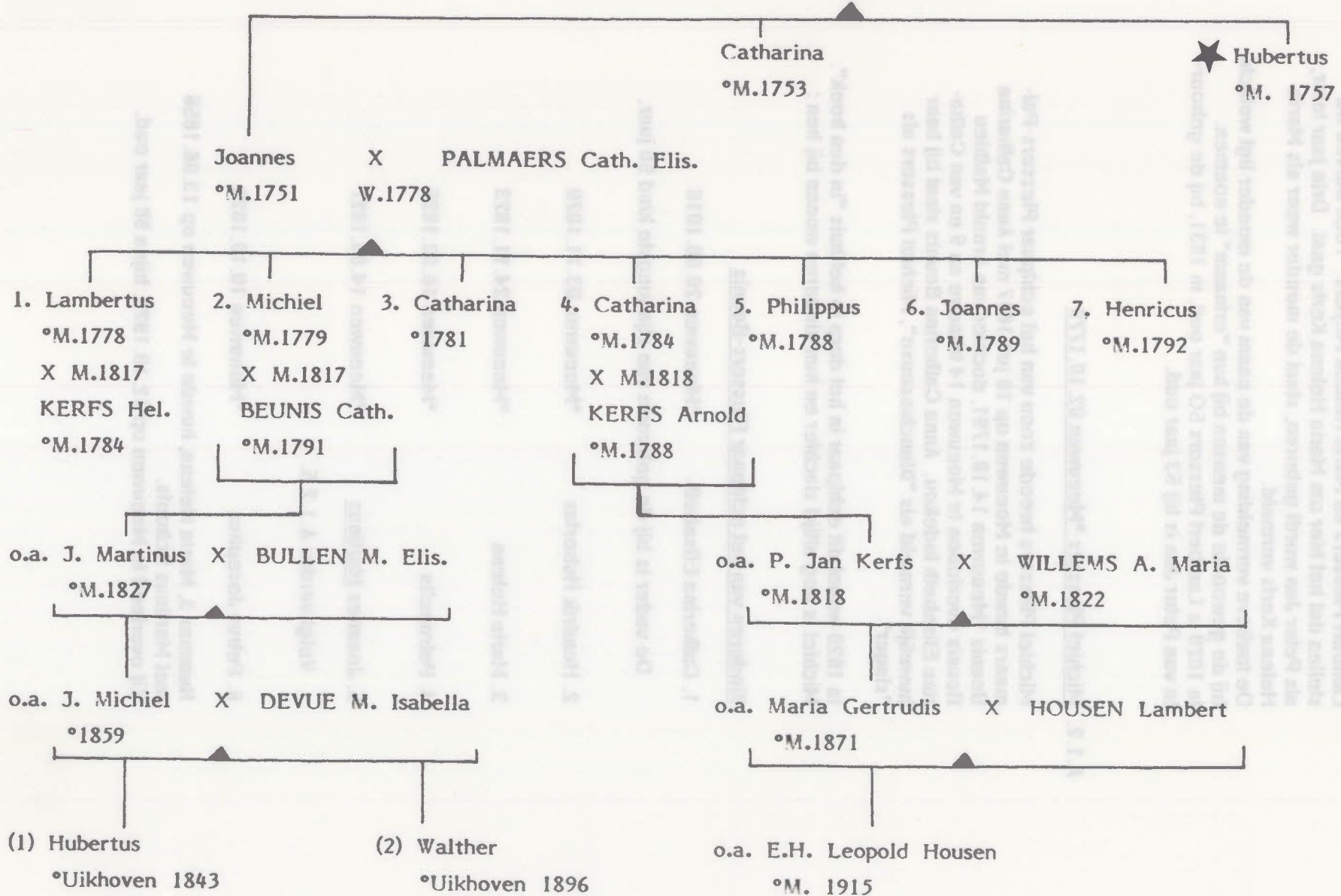
Volgt verder A.1.2.5.

6. Petrus Josephus °Meeuwen 10.10.1829

Nummer 3, Maria Helena, huwde te Meeuwen op 13.06.1856 met Martinus Schoofs.

Zij overleed te Meeuwen op 12.10.1920, bijna 98 jaar oud.

PLESSERS Lambertus X SMEETS Margaretha alias Nouwen
 °MB. 1711 E.1750 °E.1723

- A.1.2.5. Joannes Martinus Plessers *Meeuwen 14.05.1827, vijfde kind van het echtpaar Plessers-Beunis. We gaan met deze familie verder, omdat verschillende loten van deze tak de studiebeurs Plessers mochten genieten.
 Joannes Martinus Plessers huwde met Maria Elisabeth Bullen.

Eén van de kinderen van Jan Martinus Plessers - M.E. Bullen :
Joannes Michiel Plessers werd te Meeuwen geboren op 13.11.1859. Hij huwde met Maria Isabella Devue. Als douanier wordt hij op verschillende plaatsen vernoemd, o.a. te Uikhoven, Tongerlo en Bree.

Van het echtpaar Joannes Michiel Plessers - Maria Isabella Devue kunnen we volgende kinderen vermelden :

- (1) Martinus Winand Hubertus Plessers *Uikhoven 03.11.1893.
 Hij huwde met Isabella Anna Catherina Bouveroux geboren te Kessenich.

Hij was adjudant bij het elfde linieregiment te Hasselt.

Van het echtpaar Plessers-Bouveroux zijn vier kinderen gekend :

1. Sylvain Walter Antoine Jean Plessers *Hasselt 26.10.1924.

Verwant met de studiebeursstichter, Hubertus Plessers, in de 7de graad, werd hem op 1 oktober 1936 de beurs Plessers toegekend. Hij was toen student 6de Latijnse.

2. Godelieve Therese Lutgarde Plessers *Hasselt 24.07.1930, huwde te Luik op 27.04.1957 met Roger Guillaume Vandenplas *Overijse 22.02.1931. Een zoon van hen Michiel Vandenplas *Leuven 02.03.1961 kreeg de studiebeurs toegewezen op 1 oktober 1972.
 Hij was verwant in de achtste graad.
 Hij was student 6de Latijnse in het St.-Jozefscollege te Sint-Pieters-Woluwe.

3. Walter Jean Joseph Plessers *Hasselt 18.03.1933 vroeg eveneens de beurs Plessers aan. Bij zijn aanvraag woont hij in Luik. Verwant zijnde in de zevende graad werd hem de beurs toegekend op 1 oktober 1946.

4. Jan Maria Jozef Plessers *Hasselt 10.03.1936.

(2) Walther Plessers *Uikhoven 27.12.1896 als zoon van Michiel Plessers - Maria Isabella Devue.

Was student 7de Latijnse St.-Michielscollege te Bree in 1908. Als naaste aanvrager-bloedverwant (6de graad) kreeg hij in 1908 de beurs toegewezen.

- Gerard Arthur Plessers *Bree 17.09.1907 als zoon van Michiel Plessers - Maria Isabella Devue

Hij was in de zesde graad verwant met de stichter van de beurs Plessers. Hij kreeg de beurs toegewezen in 1921. Hij was student 5de Latijnse in het college te Bree.

A.1.3. Maria Catherina Plessers *Meeuwen 12.07.1781

A.1.4. Maria Catherina Plessers *Meeuwen 17.01.1784

Maria Catharina Plessers werd geboren te Meeuwen als vierde kind van het echtpaar Jan Plessers-Palmaers. Hubertus Plessers, stichter van de studiebeurs was een broer van haar vader.

Ook van haar afstammelingen mochten enkelen de beurs genieten.

Zij huwde te Meeuwen op 30.06.1818 met Arnold Kerfs, gebo-

ren te Meeuwen op 09.05.1788, als zoon van Jan Kerfs en Maria Elisabeth Indekeu.

Hij was "akkerman". Zij woonden in hun eigen huis in het Dorp.

Van hun kinderen zijn o.a. gekend :

- Lambertus Kerfs *M. 16 december 1822

- Pieter Jan Kerfs *M. 27 juli 1818

Jan Kerfs huwde te Meeuwen op 02.02.1861 met Anna-Maria Willems *Meeuwen 16.12.1822.

Jan Kerfs overleed te Meeuwen op 18.06.1904. Hij werd 86 jaar oud.

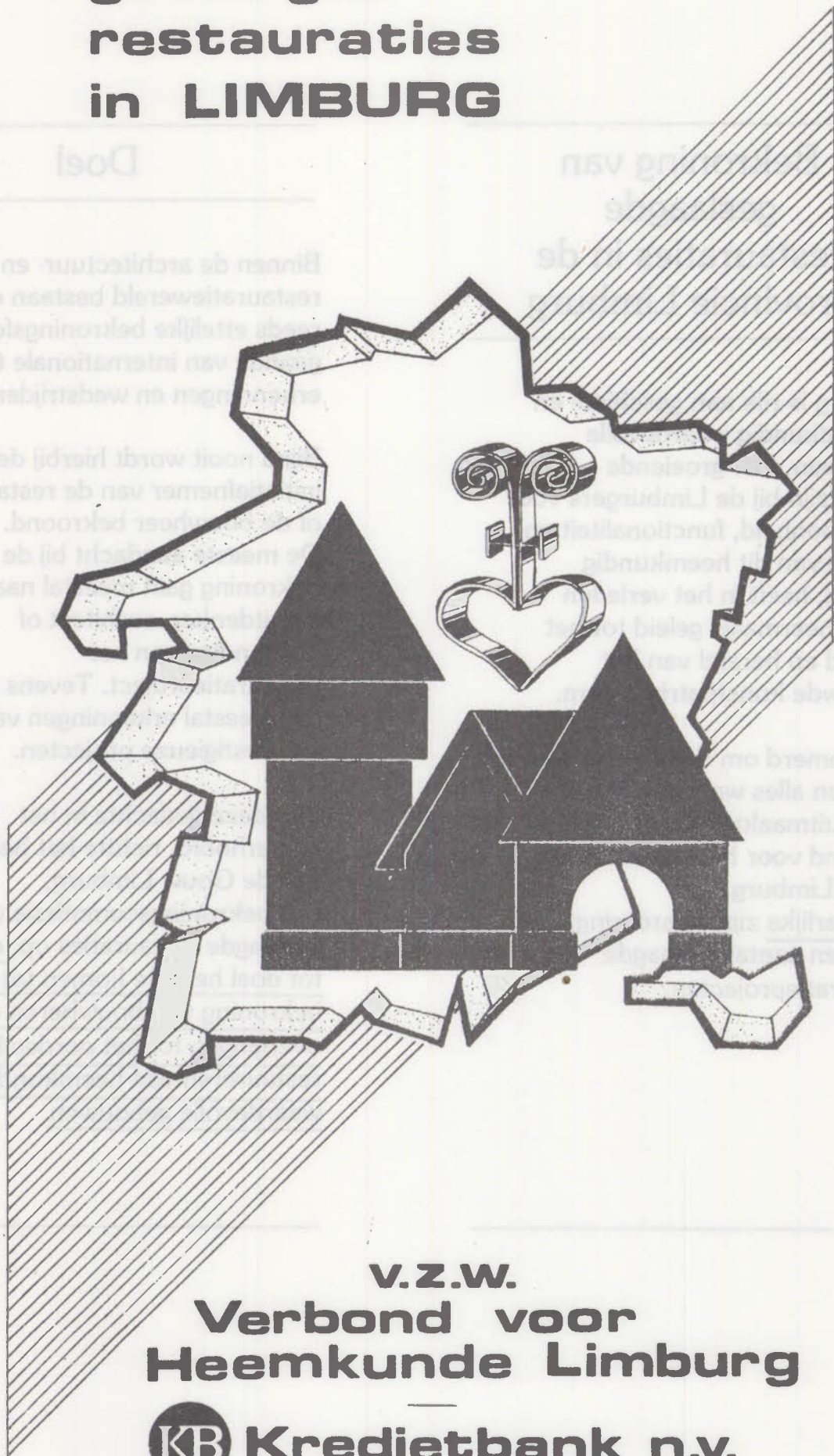
Eén van de kinderen van het echtpaar Pieter Jan Kerfs - Anna Maria Willems nl. Maria Gertrudis Kerfs werd geboren te Meeuwen op 31.03.1871.

Zij huwde met Lambert Housen *Meeuwen 15.07.1861. Voor Lambert Housen was dit het tweede huwelijk.

In dit tweede huwelijk werd als jongste zoon Jacobus Leopold Housen geboren te Meeuwen op 28.10.1915 (Pol Riet).

Hij deed een aanvraag voor de studiebeurs Plessers in 1930. Als naaste verwant, zesde graad, kreeg hij de beurs toegewezen.

BEKRONING van geslaagde restauraties in LIMBURG

v.z.w.
Verbond voor
Heemkunde Limburg

KB Kredietbank n.v.

Bekroning van geslaagde restauraties in de provincie Limburg

Limburg is rijk aan geschied- en oudheidkundig waardevolle gebouwen. Het groeiende bewustzijn bij de Limburgers voor de schoonheid, functionaliteit en waarde van dit heemkundig erfgoed, heeft in het verleden reeds meermaals geleid tot het behoud en herstel van het gebouwde kunstpatrimonium.

Bekommerd om de gaafheid van ons heem en alles wat de schoonheid ervan uitmaakt, betuigt het Verbond voor Heemkunde Gouw Limburg, tweejaarlijks zijn waardering voor een aantal geslaagde restauratieprojecten.

Doel

Binnen de architectuur- en restauratiewereld bestaan er reeds ettelijke bekroningsformules gaande van internationale tot lokale erkenningen en wedstrijden.

Bijna nooit wordt hierbij de initiatiefnemer van de restauratie of de bouwheer bekroond. De meeste aandacht bij de bekroning gaat meestal naar de uitdenker, architect of deskundige van het restauratieproject. Tevens betreft het meestal erkenningen van grote en prestigieuze projecten.

Met deze gedachte in het achterhoofd, richtte het bestuur van de Gouw Limburg, een bekroningscommissie voor geslaagde restauraties op, die tot doel heeft te komen tot de bekroning van bouwheren die overgingen tot het oordeelkundig restaureren van heemkundig waardevolle gebouwen.

Bekroning

De commissie beoordeelt autonoom de ingezonden projecten op hun waarde en bepaalt of ze in aanmerking komen voor de bedoelde bekroning.

De beoordeling gebeurt aan de hand van de beschikbare documenten en een plaatsbezoek door de commissie.

De geselecteerde projecten zullen tentoongesteld worden telkens in samenwerking met de Kredietbank, Havermarkt, te Hasselt.

Tijdens de officiële opening van de tentoonstelling worden de geselecteerde projecten bekroond met een waardevol diploma en aandenken.

Bekroningscommissie

De bekroningscommissie is opgericht in de schoot van het Verbond voor Heemkunde Gouw Limburg.

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter :
arch. Hubert Bijmens, Zutendaal

Secretaris :
Joannes Daamen, As

Leden :
Lic. Ferdi Geerts, Lommel
Lic. Jan Gerits, Eksel
Mathieu Jacobs, Dilsen
Leon Roosen, Opglabbeek

De commissie geniet de steun van de Kredietbank voor het organiseren van de tentoonstelling rond de bekroonde projecten.

Oproep

Voor bekroning in aanmerking komende projecten beperken zich niet enkel tot grote gebouwen of constructies (zoals kerken, gemeentehuizen,...), ook middelgrote gebouwen (zoals woonhuizen, boerderijen, kapellen,...) en kleine constructies (zoals paalkapellen, schandpalen,...) komen in aanmerking. Het project dient echter wel een gebouwde constructie te zijn die werd gerestaureerd (niet heropgebouwd). Indien U meent, zulk een project naar voor te kunnen brengen, aarzel dan niet een inschrijvingsformulier en bijkomende inlichtingen aan te vragen.

Vragen ?

Met al Uw concrete vragen naar informatie en advies kan U terecht bij Uw plaatselijke Heemkundige Kring of bij arch. Hubert Bijmens, Hoogstraat 8, 3601 Zutendaal
Tel. (011) 61 17 20

Verbond voor Heemkunde
Gouw Limburg

Bekroning van geslaagde restauraties
in de provincie Limburg

1. Voorstel ingediend door Heemkring:
 - naam van Heemkring
 - verantwoordelijke
 - *naam
 - *adres
 - *telefoon
2. Aard van het bouwwerk (woonhuis - molen - kerk - kapel - gemeente-
huis - pastorie, enz.):
3. Juiste ligging van het gerestaureerde bouwwerk:
 - straat (en nr.)
 - gemeente
 - kadastrale letter + nummer
4. Eigenaar van het gerestaureerde bouwwerk:
 - naam
 - adres
 - telefoon
5. De restauratiewerken
 - a. Gebeurde de restauratie volgens plan van een architect of vol-
gens bepaalde (historische) bronnen?
 - b. Waren bij de restauratie bevoegde personen betrokken (architect,
historicus of andere)?
6. Gebeurde de restauratie met eigen middelen of met overheidssteun?
7. Geschiedkundige en/of kunsthistorische gegevens over het gerestau-
reerde bouwwerk? (opgeven op keerzijde)
8. Tenminste één foto van na de restauratie bijvoegen en (indien mo-
gelijk) één foto van vóór de restauratie.
9. Eventuele andere nuttige gegevens betreffende het voorstel tot be-
kroning.

Inschrijvingsformulier en
vragenlijst

Wij danken . . .

- mevrouw Mina Colaers voor doodsprentjes;
- E.P. Bert Symons van de Missionarissen van het H. Hart "Gerkenberg" voor namen van Meeuwense kerkmeesters en koster uit de Rollen van Gerdingen van het begin van de 16de eeuw;
- de heer Jean Haex voor afdrukken van oude prentbriefkaarten;
- E.H. Willy Smeets voor zijn bemerkingen bij het lied "De ooievaar" (Reengenenoten, jg. VII, nr. 2, blz. 19);
- de heer Alfons Vranken (Hechtel) voor schets van de plattegrond van zijn ouderlijk huis;
- de heer Herman Vandewal, schoolhoofd, voor faciliteiten om te vergaderen;
- de heer Raymond Driessen (Peer) voor gegevens uit het Frans Archief te Maastricht i.v.m. Jan Mathias Bosmans;
- de heer Alfons Claes (Heusden-Zolder) voor doodsprentje van oud-strijder;
- de heer Jaak Vaesen voor foto en gelegenheidstoespraak bij de feestelijke reünie van de zestigjarigen;
- de Heer Willy Palmers en zijn echtgenote voor de goede service in hun zaak voor de vergadering van de Limburgse heemkringen;
- mevrouw Magda Maes-Kerfs voor een exemplaar van de brochure samengesteld ter gelegenheid van de feestelijke reünie van de veertigjarigen (zesde leerjaar 1959-1960);
- mevrouw Ph. Janssen-Cuppens voor oude liedjes en rijmpjes;
- mevrouw "Fin Kwijnen" voor oude liedjes en rijmpjes;
- E.H. Henri Vandervelden voor o.a. een exemplaar van het allereerste nummer van "Schoolklanken", tijdschrift uitgegeven door de school Pius X van de Zusters Kindsheid Jesu te Meeuwen;
- de heer Stoop (Nederland) voor fotocopieën van tijdschriftartikels over de familie "van Mewen";
- de heer Martinus Bloemen (Houthalen) voor het invullen van een dialectlijst over het kleermakersberoep;
- mevrouw Helena Kerfs-Bosmans voor gegevens over de Dorpermolen, (haar geboortehuis) en voor het helpen invullen van een dialectlijst;
- zij die wij mochten vergeten hebben.

Belangrijk bericht

1919 : de gemeente Meeuwen krijgt haar eigen rijkswachtbrigade

1989 : de rijkswachtbrigade Meeuwen krijgt een nieuwe "kazerne"

Voldoende rechtvaardiging voor nog maar eens een feest en een goede gelegenheid om fijne banden tussen "ordehandhavers" en burgers te smeden.

Voor het schrijven van de "onvermijdelijke" historiek hebben wij zelf onze diensten al aangeboden. Daardoor zijn wij genoodzaakt nogmaals een beroep te doen op uw medewerking.

Ter illustratie van de historische schets van 70 JAAR RIJKSWACHT IN MEEUWEN zoeken wij :

- namen en adressen van oud-rijkswachters van de brigade Meeuwen (voor zover nog in leven) of van naaste familieleden;
- foto's van oud-rijkswachters van de brigade Meeuwen;
- groepsfoto's van de rijkswachtbrigade in Meeuwen;
- doodsprentjes en doodsbriefjes van oud-rijkswachters van de Meeuwense brigade;
- krantenartikels i.v.m. de rijkswachtbrigade in Meeuwen;
- foto's van jubilea en jubilarissen bij de rijkswachtbrigade in Meeuwen;
- persoonlijke herinneringen en anekdoten i.v.m. de rijkswachtbrigade in Meeuwen;
- enz...

Tegelijkertijd zouden wij een lijst willen opmaken van alle jongens van Meeuwen die ooit rijkswachter geweest zijn.

Wie helpt ons ?

Doordat opzoekingswerk en redactie nog voor de ingebruikneming van de nieuwe rijkswachtgebouwen moeten beëindigd zijn, dringen wij aan op enige spoed bij het overmaken of in bruikleen geven van illustratiemateriaal en het verstrekken van nuttige inlichtingen. U kunt daarmee steeds terecht bij voorzitter of secretaris van de Reengenenoten (zie adressenlijst hiernaast) of bij de Rijkswacht in Meeuwen.

VOORZITTER

Bosmans Jean

Beemdstraat 77
3578 Meeuwen-Gruitrode

Tel. 011/463 620

SECRETARIS

Schrooten Quiri

Weg op Bree 58
3578 Meeuwen-Gruitrode

Tel. 011/463 237

PENNINGMEESTER

Kerfs Jef

Gruitroderbaan 30
3578 Meeuwen-Gruitrode

Tel. 011/462 757

KERNLEDEN

Baudouin Robert

Wijshagerkiezel 16
3578 Meeuwen-Gruitrode

Tel. 011/472 735

Claes Andre

Boogstraat 16
3578 Meeuwen-Gruitrode

Tel. 464 703

Corstjens Johan

Nicolaas van Brederostr. 1
3578 Meeuwen-Gruitrode

Tel. 011/854 523

Creemers Guido

Gouverneur Verwilgens. 17/5
3500 Hasselt

Geerkens Godelieve

Zouwstraat 17
3600 Genk

Tel. 011/353 434

Jaenen Thomas

Hoekstraat 10
3578 Meeuwen-Gruitrode

Tel. 011/464 744

Janssen Lambert

Weg naar Helchteren 41
3578 Meeuwen-Gruitrode

Tel. 011/463 577

Kerfs Jozef

Arkstraat 100
3760 Lanaken

Tel. 011/714 771

Leyssen Jan

Broekkantstraat 13
3578 Meeuwen-Gruitrode

Tel. 011/464 850

Paesen Noel

Gruitroderbaan 73
3578 Meeuwen-Gruitrode

Tel. 011/462 698

Taens Jaak

Elzenstraat 13
3578 Meeuwen-Gruitrode

Tel. 011/464 757

Vaesen Jaak

Helipoststraat 42
3500 Hasselt

Tel. 011/270 159

Vliegen Martin

Hoekstraat 5
3578 Meeuwen-Gruitrode

Tel. 011/463 109

DE REENGENOTEN

TIJDSCHRIFT VAN GESCHIED- EN HEEMKUNDIGE KRING

"DE REENGENOTEN"

MEEUWEN

Achtste jaargang 1988-1989 nr. 1

Typist : Paul VLIEGEN
Omslagontwerp : Etienne SCHROOTEN

ABONNEMENT

200 F (twee nummers)

BANKREKENING : KB 452-4006549-75

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER : J. BOSMANS Beemdstraat 77 3578 MEEUWEN-GRUITRODE

I N H O U D

1. Woord vooraf (J. Bosmans)	1
2. Van horen zeggen (Jozef Kerfs)	2
3. Vondst (Guido Creemers)	6
4. De eerste mensen in de streek van Meeuwen (Guido Creemers)	7
5. Dood en begraven, deel 2 (Dominique Vandewal)	12
6. Autzelmakersspielgetieg (Jozef Kerfs)	47
7. Estafetten (Martin Vliegen)	50
8. Studiebeurs Plessers (G. Juvens-Geerkens)	52
9. Bekroning van geslaagde restauraties in Limburg	65
10. Wij danken ...	69

NIETS UIT DEZE UITGAVE MAG WORDEN AFGEDRUKT OF OVERGENOMEN ZONDER VOORAFGAANDE
SCHRIFTELIJKE TOESTEMMING VAN DE VERANTWOORDELIJKE UITGEVER(S)